

Kindwijjs

protestants-christelijke
scholengroep

(Financieel)

Jaarverslag 2018

INHOUD

1. VERSLAG VAN DE TOEZICHTHOUDER	3
2. BESTUURSVERSLAG	8
2.1. Overview en algemeen	8
2.2. Identiteit	17
2.3. Onderwijs	18
2.4. Personeel	22
2.5. Huisvesting en ICT	25
2.6. Communicatie en relaties	27
2.7. Financieel	29
2.8. Continuïteitsparagraaf	34
Bijlage: verantwoording besteding prestatiebox	42
Bijlage: Verantwoording besteding werkdrukmiddelen	44
3. JAARREKENING	45
3.1. Jaarrekening	
3.1.1. Balans per 31 december 2018	45
3.1.2. Resultatenrekening over 2018	46
3.1.3. Kasstroomoverzicht over 2018	47
3.1.4. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	48
3.1.5. Toelichting op de balans per 31 december 2018	53
3.1.6. Mutatieoverzicht materiële vaste activa	56
3.1.7. Toelichting op de resultatenrekening over 2018	57
3.1.8. Overzicht verbonden partijen (model E)	63
3.1.9. Verantwoording subsidies (model G)	65
3.1.10. Ondertekening door bestuurders en toezichthouders	66
3.2. Overige gegevens	
3.2.1. Statutaire regeling resultaatbestemming	67
3.2.2. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	68

1. Verslag van de toezichthouder

Bestuursvorm

In het kader van de wet 'Goed onderwijs, goed bestuur' is het intern toezicht van de stichting Kindwijs belegd bij de statutair ingestelde raad van toezicht

Kindwijs hanteert de 'Code voor goed bestuur in het primair onderwijs', zoals vastgesteld door de leden van de PO-raad.

De dagelijkse leiding van Kindwijs is in handen van het college van bestuur en de schooldirecties, tezamen vormend het management team.

Taken en bevoegdheden

De wet schrijft voor dat interne toezichthouders tenminste belast zijn met:

- het goedkeuren van het meerjaren strategisch beleidsplan, de begroting en het jaarverslag;
- toezicht op naleving door bestuur van wettelijke verplichtingen en de 'Code voor goed bestuur in het primair onderwijs';
- toezicht op de doelmatige en rechtmatige verwerving, bestemming en aanwending van de middelen;
- het aanwijzen van een accountant;
- het afleggen van verantwoording in het jaarverslag.

In de op 24 januari 2017 gewijzigde statuten en het in 2017 vastgestelde en goedgekeurde bestuurs- en toezichtreglement Kindwijs zijn daar de volgende taken en bevoegdheden aan toegevoegd:

- het gevraagd en ongevraagd adviseren van het College van bestuur;
- het zijn van werkgever van het College van bestuur;
- het goedkeuren, bewaken en borgen van de identiteit van Kindwijs;
- het bewaken van de wijze waarop de identiteit van Kindwijs op de van Kindwijs uitgaande scholen wordt ingevuld en wordt geborgd;
- het goedkeuren van benoemingsbesluiten van directeurs van scholen die van Kindwijs uitgaan;
- het goedkeuren van benoemingsbesluiten van medewerkers binnen Kindwijs die directieve taken krijgen op bovenschools niveau;
- het goedkeuren van overeenkomsten tot verkrijgen, vervreemden of bezwaren van registergoederen;
- het goedkeuren van overeenkomsten waarbij Kindwijs zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor een schuld van een derde verbindt;
- het goedkeuren van besluiten tot overdracht van een of meer van Kindwijs uitgaande scholen aan een andere rechtspersoon, dan wel een besluit tot overdracht van een of meer scholen aan Kindwijs;
- het goedkeuren van een besluit tot juridische fusie of (af)splitsing van Kindwijs;

- het vaststellen van een bestuurs- en toezichtsreglement;
- het vaststellen van een huishoudelijk reglement;
- het vaststellen van een reglement voor de adviesraad;
- het vaststellen van schoolreglementen;
- het vaststellen van een wervings- en selectiereglement voor medewerkers van Kindwijs;
- het wijzigen van de statuten;
- het ontbinden van Kindwijs;
- het goedkeuren van het vast te stellen identiteitsbeleid van de stichting;
- het goedkeuren van een vast te stellen of te wijzigen visie of missie van de stichting;
- het goedkeuren van een vast te stellen treasurystatuut;
- het goedkeuren van besluiten tot nieuwbouw, renovatie of verhuizing van de van de stichting uitgaande school;
- het goedkeuren van niet in de begroting opgenomen uitgaven, voor zover die een bedrag van € 25.000,-- (vijftwintigduizend euro) te boven gaan;
- het goedkeuren van door het College van bestuur af te sluiten of te verhogen rekening-courant-limieten;
- het goedkeuren van geldleningen boven een bedrag van € 25.000,-- (vijftwintigduizend euro);
- het aangaan van financiële verplichtingen die een bedrag van € 50.000,-- (vijftigduizend euro) te boven gaan, danwel verplichtingen die een samenhang met elkaar vertonen en te-zamen een bedrag van € 50.000,-- (vijftigduizend euro) te boven gaan;
- het aanvragen van faillissement of surseance van betaling van de stichting;
- het vooraf goedkeuren van de oprichting, opheffing of samenvoeging van een onder de stichting ressorterende school met een andere school, alsmede de stichting van een nieuwe school.

Samenstelling raad van toezicht

In 2018 bestond de raad van toezicht uit de leden:

Naam	Functie	Nevenfuncties	Aftredend per:
J.J. de Geus	Voorzitter	Directeur VORM2050, VORM Holding B.V.	1-1-2019 herbenoemd tot 2023
J.L. den Dikken	Vice- voorzitter	Senior bestuursadviseur Gedeputeerde Staten Provincie Zuid Holland Lid Ledenraad Wooncorporatie FidesWonen Goeree-Overflakkee Lid Ledenraad Vereniging Passend Onderwijs Goeree-Overflakkee	1-1-2019 herbenoemd tot 2023
W.G.A. Driesse	Lid	Zelfstandig organisatieadviseur	1-1-2021 herbenoembaar
P.J. van den Hil	Lid	Eigenaar Waldijn Financial Services	1-1-2020 herbenoembaar
P.C. Klink	Lid	Manager Wonen en Beheer bij FidesWonen Voorzitter dorpsraad Stellendam	1-1-2020 herbenoembaar

Naam	Functie	Nevenfuncties	Aftredend per:
		Penningmeester kerkvoogdij Hersteld Hervormde Gemeente Stellendam Penningmeester Gemeentelijke Kiesvereniging SGP Goeree Overflakkee	
E.S.P. van Kranenburg	Lid	Directeur eigenaar iMON advies BV Eigenaar/bestuurder Group4Talent BV	1-1-2022 herbenoembaar
W. van der Welle	Lid	Process Engineer bij Shell	1-1-2022 herbenoembaar

Statutair is vastgelegd dat de leden van de raad van toezicht benoemd worden voor een periode van 4 jaar en éénmaal terstond herbenoemd kunnen worden.

Werkwijze Raad van Toezicht

De Raad van toezicht richt zich bij de uitoefening van het toezicht in het bijzonder op de doelstelling en de maatschappelijke legitimatie van de stichting en op de uitoefening van de bestuurlijke daden door het College van bestuur. Daarbij staan de volgende criteria centraal:

- het waarborgen van de levensbeschouwelijke identiteit van de stichting en de daaronder ressorterende scholen;
- de realisatie van de visie en de missie van de stichting;
- de realisatie van het beleid van de stichting;
- de kwaliteit van de onderwijsprocessen en –resultaten;
- de continuïteit van de stichting, uitgedrukt in aantallen leerlingen, medewerkers en financiën;
- het uitoefenen van goed werkgeverschap;
- het afleggen van verantwoording aan de personen en organisaties die belang hebben bij de activiteiten van de stichting;
- de principes van goed bestuur, als vastgelegd in de voor het primair onderwijs geldende Code goed bestuur.

De raad vergadert tenminste viermaal per jaar met het college van bestuur. Met de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad wordt tweemaal per jaar overlegd en eveneens tweemaal per jaar vergadert de raad met de adviesraden van de scholen.

Om het college van bestuur te ondersteunen bij het waarborgen van de levensbeschouwelijke identiteit van de stichting en de scholen heeft de raad een commissie identiteit ingesteld die regelmatig overlegt met het college van bestuur.

Met de accountant wordt het financiële jaarverslag besproken in de vergadering waarin het verslag wordt goedgekeurd.

De raad heeft in 2017 een toezichtkader vastgesteld waardoor het mogelijk is om beleid en activiteiten van het college van bestuur inzichtelijk te toetsen, zelf verantwoording af te leggen en de werkwijze te evalueren. Het toezichtkader bevat acht aspecten die nauw aansluiten op de

belangrijkste taak van de raad, namelijk het toezien op de wijze waarop het college van bestuur door middel van strategie, beleid en beheer het doel van de stichting Kindwijs realiseert. De aspecten zijn:

1. Bestuurlijk handelen Kindwijs
2. Identiteit en -borging
3. Beleid en beleidsontwikkeling
4. Kwaliteit
5. Bedrijfsvoering en financiën
6. Personeel en werkgeverschap
7. Onderwijs en -beleid
8. Relaties

Renumeratiebeleid

De raad heeft in december 2018 bij monde van twee daartoe gedelegeerde leden het functioneren van het college van bestuur beoordeeld.

De raad van toezicht hanteert voor de bezoldiging van de leden van het college van bestuur de cao-bestuurders PO.

In artikel 25 van de 'Code voor goed bestuur in het primair onderwijs' is opgenomen dat het intern toezichtsorgaan de vorm en de hoogte van de eigen vergoeding bepaalt. Hierbij valt te denken aan vergoedingen voor onkosten die met het voorbereiden en bijwonen van de vergaderingen te maken hebben. De raad van toezicht heeft hier voor onbepaalde tijd vrijwillig afstand van gedaan.

Verslag afgelopen jaar

De raad van toezicht heeft in 2018 zeven keer regulier vergaderd, waarvan twee keer met de deelnemende adviesraden van de scholen en éénmaal met de accountant. Daarnaast heeft de raad in 2018 tweemaal overleg gehad met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad. Naast de reguliere zaken vroegen een aantal zaken dit jaar bijzondere aandacht:

- Het goedkeuren van het aanbestedingsbeleid
- Het goedkeuren van het beleid inzake informatiebeveiliging en privacy in het kader van de Algemene Verordening Gegevensbescherming
- De ontwikkeling van de visie op de toekomst van Kindwijs
- De organisatie van het dekkend aanbod voor passend onderwijs op Goeree-Overflakkee

In een tijd van teruglopende leerlingenaantallen is het op orde blijven houden van de financiële huishouding cruciaal. Met tevredenheid constateert de raad van toezicht dat de organisatie in control is en 2018 met een veel beter resultaat is afgesloten dan begroot. De raad heeft met blijdschap en dankbaarheid geconstateerd dat het leerlingaantal ten opzicht van het voorgaande jaar in 2018 is gestegen.

Door het college van bestuur is de raad van toezicht bij elke vergadering op de hoogte gehouden van interne en externe ontwikkelingen in het onderwijs en is indien gewenst dieper ingegaan op actuele thema's. De raad van toezicht ontvangt iedere vergadering van het college van bestuur een rapportage met daarin de belangrijkste informatie van de achterliggende periode. Hier gaat het om

genomen besluiten van het college van bestuur, informatie uit de GMR, informatie van de scholen, financiële voortgangsrapportages en ontwikkelingen in het bestuurskantoor.

Jaarrekening

De raad van toezicht heeft het jaarverslag en de jaarrekening over 2017 goedgekeurd en constateerde dat het voldoet aan de eisen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook de begroting voor 2019 is goedgekeurd. De jaarrekening wordt door DRV Accountants en Adviseurs gecontroleerd en van een controleverklaring voorzien. Daarmee is aan het bestuur decharge verleend. De raad van toezicht heeft de accountant uitgekozen en stelde vast dat deze onafhankelijk was ten opzichte van Kindwijs.

Tenslotte

De raad van toezicht wenst het college van bestuur alle wijsheid toe die nodig is om de aangesloten scholen te besturen. Aan allen die op enige wijze betrokken zijn bij het onderwijs aan de ons toevertrouwde kinderen wenst raad van toezicht Gods zegen toe.

J.J. de Geus

Voorzitter raad van toezicht

2. Bestuursverslag

2.1. Overview en algemeen

Voorwoord

Voor Kindwijs geldt dat de professionalisering van de scholen een groot en goed ding is. Er wordt momenteel veel aandacht voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. Er zijn kwartiermakers gevonden die geschoold worden en gesloten is dat alle team van Kindwijs een scholing in deze zullen gaan volgen. Verder is het gerealiseerde Ontdeklab van grote importantie en levert goede in hoopgevende resultaten op. Verder zetten wij stevig in op de (na-)scholing van personeelsleden via een digitaal instrument Skills Town genaamd.

Opnieuw is door het management uitgesproken dat men zich onderling verbonden voelt en de focus heeft op samenwerking en het bereiken van gemeenschappelijke doelen. Zo wordt gezamenlijk gezocht naar oplossingen voor diverse zaken, men staat steeds meer open voor de mening van anderen en helpt elkaar doordat soms personeel aan elkaar uitgeleend wordt.

De wederzijdse visitaties heeft in een enkel geval leidt tot een bezoek, maar dit moet stringenter aangepakt worden. De beoordelingsgesprekken hebben plaatsgevonden.

Onderwijskwaliteit is het groot issue en ook hieraan wordt momenteel de nodige tijd besteed. Zoals gemeld is er al een kwaliteitshandboek ontworpen; een en ander wordt nu operationeel gemaakt en met de directeuren verder ontwikkeld.

Tegen verwachting in loopt het totale leerlingenaantal momenteel niet terug, maar is door groei van enkele scholen een stabilisatie te zien.

Onze ambitie is om iedere leerling voor te bereiden op zijn toekomst. Sterke basisvaardigheden, moderne onderwijsinzichten en het sterk toepassen van onze strategische uitgangspunten passen daarbij.

J.S. Nagtegaal

Voorzitter van het college van bestuur

Gegevens

Naam	Stichting voor Protestants-christelijk primair onderwijs op Goeree-Overflakkee, genoemd Kindwijs
Werkgeversnummer	42632
Brinnummer	AG06
Postbus	Postbus 337, 3240 AH Middelharnis
Bezoekadres	Pascal 40 3241 MB Middelharnis
Website	www.kindwijs.org
Telefoon	0187 484153
Emailadres	info@kindwijs.org
Contactpersoon	De heer J.S. Nagtegaal, college van bestuur

Instellingen vallend onder het bevoegd gezag, specificatie

Volgnummer	BRIN nummer	Statutaire naam rechtspersoon
1	04MD	Bosseschool
2	04OR	Prins Maurits
3	04PW	Pr Johan Friso
4	04RX	Basisschool Het Kompas Nederlands Hervormd Onderwijs
5	05MQ	Protestants Christelijke Basisschool Het Kompas
6	05QU	School Met De Bijbel De Regenboog
7	05SB	Basisschool De Bron
8	05TI	School Met De Bijbel
9	07AE	Groen van Prinsterer Basisschool
10	07CB	Protestants Christelijke Basisschool Oranje Nassau
11	07NM	Albert Schweitzerschool
12	07NZ	Christelijke Nationale School voor Basisonderwijs Zomerland
13	07YM	Protestants Christelijke Basisschool Eben Haezer

Missie, visie en kernwaarden

MISSIE

We zijn een protestants-christelijke scholengroep voor primair onderwijs op het eiland Goeree Overflakkee. Onze stichting bestaat uit dertien basisscholen die naast lesgeven intensief samenwerken met hun achterban, gemeente en diverse pedagogische partners.

Onze scholen staan in verschillende dorpskernen. Het hart van onze stichting bestaat uit:

- de Bijbel als bron
- de eigenheid van elke school
- de optimale samenwerking tussen de scholen
- een welkom voor alle kinderen!

Protestants-Christelijke normen en waarden lopen als een gouden draad door ons onderwijs (waaronder het Bijbels onderwijs). Onze ouders/verzorgers willen goed onderwijs voor hun kinderen

met een breed en uitdagend aanbod. Iedere leerling gaat met plezier naar onze scholen en geniet van zijn/haar successen. Zij bezitten uiteindelijk voldoende basiskennis en vaardigheden om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan. Onze scholen zijn goed bereikbaar voor iedereen en vervullen een belangrijke rol in de gemeenschap. Wij investeren veel in de ontwikkeling van de interesses en talenten van alle leerlingen. Daarbij geven onze scholen ruimte aan de verschillende leerstijlen. De stichting, als lerende organisatie, hecht veel waarde aan samenwerking met alle betrokkenen.

Wij bieden leerlingen op onze scholen een veilig en geborgen leer- en leefklimaat. Vanuit deze basis werken wij doelgericht aan de ontwikkeling van elk afzonderlijk kind. Wij willen in iedere kern, waar nu een Protestants-Christelijke school is, deze inzet behouden. Kindwijs positioneert zich als een maatschappelijk betrokken, open en op de samenleving gerichte organisatie. We werken aan partnerschap met de ouders/verzorgers, welzijnsinstellingen, diverse pedagogische partners en de gemeente. Afspraken met de diverse groeperingen zien wij dan ook als prestatieafspraken waarop partijen kunnen rekenen.

Professionalisering is een belangrijk onderwerp voor Kindwijs. Er wordt aandacht geschonken aan de professionalisering van de organisatie door middel van de code goed bestuur en de versterking van het bedrijfsvoerend vermogen. Tevens wordt er vanuit de Kindwijsacademie gewerkt aan de deskundigheidsbevordering van onze medewerkers.

Wij willen onze leerlingen aan de hand van het Bijbels onderwijs wijzen op de noodzaak om met het gehele hart, verstand en ziel en alle kracht God lief te hebben boven alles en je naaste als jezelf. Daarnaast leren wij onze leerlingen verantwoord met de schepping om te gaan. Vanuit Gods Woord is het de opdracht om de gaven en talenten die de leerlingen gekregen hebben ten volle te ontplooiën. We richten ons dan ook zoveel mogelijk op de individuele mogelijkheden. Wij willen de kinderen helpen bij het vinden van een goede relatie tot God, zichzelf en hun omgeving. Iedereen die aan Kindwijs verbonden is, handelt in overeenstemming met de missie en de visie van de stichting en voelt zich medeverantwoordelijk voor de organisatie, de scholen, de leerlingen en elkaar.

VISIE

Het is onze visie dat wij vanuit de Bijbelse beginselen onze taak willen uitvoeren naar de ons toevertrouwde kinderen.

De talentontwikkeling van onze leerlingen is ons primaire doel. Daarbij houden onze medewerkers rekening met de verschillende leerstijlen en leerbehoeften van alle leerlingen. Leerkrachten van Kindwijs geven gedifferentieerd les, stimuleren samenwerking en kennen de leerlijnen. Zij zijn altijd op zoek naar de beste aanpak. Onze leerlingen zijn gemotiveerd en betrokken en nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. Daarbij werken zij met eigentijdse, moderne methoden en methodieken. ICT is daarbij ondersteunend. Onze scholen zien er aantrekkelijk uit. Iedereen voelt zich daar veilig.

Zo werken onze leerlingen met plezier en behalen optimale resultaten. Ouders zijn tevreden over ons onderwijs en bevelen onze scholen aan. Onze medewerkers blijven permanent leren, zijn nieuwsgierig en werken op professionele wijze samen met leerlingen, ouders en elkaar.

Door de bezuinigingen, de daling van het aantal leerlingen en het instabiele politieke landschap veranderen sociale en onderwijskundige zekerheden. Passend Onderwijs heeft het niveau van de basisondersteuning op onze scholen verder verhoogd. Onze samenleving raakt steeds meer geïndividualiseerd en gedigitaliseerd. De informatiestromen, die dagelijks op ons en onze leerlingen afkomen, nemen toe. Daarnaast is de behoefte om samen te werken en samen te leren groot, zowel in de klas als daarbuiten. Op basis hiervan veranderen de leerstijlen en leerbehoeftes van onze leerlingen. Dit heeft invloed op de inhoud en het aanbod van ons onderwijs en de noodzaak van verdere professionalisering van ons personeel.

Wat zien we over vier jaar?

Een professionele houding is een basisgegeven. Veranderingsbekwaamheid en samenwerking zijn hier wezenlijke onderdelen van. Hierbij heeft Kindwijs een faciliterende en stimulerende rol. Het onderwijs is eigentijds en sluit aan bij de veranderende leerbehoeftes van onze leerlingen in relatie met de samenleving.

KERNWAARDEN

Bij de verdere vertaling en concretisering van onze visie gaan wij uit van vier kernwaarden, namelijk **geloven, vreugde, veiligheid, vertrouwen en vernieuwend**

- Geloven betekent dat de scholen van Kindwijs werken vanuit de christelijke levensovertuiging en dat dit uitstraalt naar alle lagen van de organisatie. *Kernwoorden hierbij: Bijbel, liefde, hoop, zorg, praktiseren en uitdragen.*
- Vreugde betekent genieten van ons werk, samen leren, betrokken zijn op elkaar en de omgeving en aandacht hebben voor het aspect vieren. *Kernwoorden hierbij: Passie, optimistisch, empathisch, authentiek, interpersoonlijk, intra persoonlijk, open.*
- Onder veiligheid verstaan we aan een prettig, warm en geborgen leer- en leefklimaat voor iedereen binnen Kindwijs. *Kernwoorden hierbij: Relatie, communicatie, laagdrempelig, benaderbaar, durf integriteit, zorgzaamheid.*
- Wij vertrouwen elkaar en hebben vertrouwen in elkaars kunnen en elkaars mogelijkheden. *Kernwoorden hierbij: elkaar steunen, stimuleren, verwachten, openheid, vrijheid, delen, betrokkenheid, samen, zelfvertrouwen.*
- Kindwijs is vernieuwend. Ons onderwijs richt zich op de toekomst van kinderen en is daarom onderzoekend, uitdagend en grensverleggend van aard. *Kernwoorden hierbij: ambitieus, nieuwsgierig, inspirerend, ontdekkend, moedig, gericht op groei.*

Beleid en kernactiviteiten

De kernactiviteit van Kindwijs is het geven van goed onderwijs aan kinderen in de leeftijd van 4 tot 12, waarbij de resultaten minimaal op het niveau liggen dat landelijk gezien van de betreffende scholen verwacht mag worden, zoals door de inspectie aangegeven. Binnen Kindwijs wordt een niveau hoger als wenselijk gezien.

Geografisch werkgebied

Kindwijs is actief op Goeree-Overflakkee in de provincie Zuid Holland in de dorpskernen Goedereede, Stellendam, Melissant, Herkingen, Dirksland, Sommelsdijk, Middelharnis, Oude- en Nieuwe-Tonge, Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel.

Kindwijs streeft naar behoud van protestants christelijk primair onderwijs in alle kernen op het eiland Goeree-Overflakkee.

In 2018 behoren tot de organisatie onderstaande basisscholen:

Eben-Haëzer (EH)

Blauwe Distelstraat 31
3252 LA Goedereede

Groen van Prinsterer (GvP)

Emmalaan 26
3241 GH Middelharnis

Het Kompas (KPS)

Schoolstraat 19
3250 AA Stellendam

Oranje Nassauschool (ONS)

Kortweegje 7
3244 AK Nieuwe-Tonge

Prins Johan Friso (PJF)

Deltastraat 13
3249 AC Herkingen

Prins Maurits (PM)

Begonia 1
3247 DV Dirksland

School met de Bijbel (SmdB)

Sperwer 167
3245 VP Sommelsdijk

SmdB de Regenboog (RgB)

Beatrixlaan 6
3248 AB Melissant

Bosseschool (BS)

Juliana van Stolberglaan 19a
3241 GL Middelharnis,

Zomerland (ZL)

Prinses Marijkestraat 30
3251 XP Stellendam

De Bron (DB)

Melkweg 75
3255 TE Oude-Tonge

Albert Schweitzer (AS)

Aleijd van Puttenstraat 1
3243 BA Stad aan 't
Haringvliet

't Kompas (KPB)

Nassastraat 24
3258 AR Den Bommel

Onderwijsbeleid

Vitale scholen, eigenaarschap en toekomstgericht onderwijs zijn de komende jaren speerpunten van beleid.

Vitale scholen zien wij als scholen die gehuisvest zijn in duurzame, energie neutrale schoolgebouwen waarin vitale medewerkers, met plezier werkend en hun stress hanterend boeiend onderwijs, met evenwicht tussen zitten en bewegen, geven aan vitale leerlingen.

Alle scholen van Kindwijs bevorderen het eigenaarschap van kinderen bij hun leer- en ontwikkelingsproces in een positief school- en groepsklimaat. Schoolteams hebben een focus op eigenaarschap in persoonlijke ontwikkeling en team- en schoolontwikkeling. Kindwijs wil actief zoeken naar educatief partnerschap in bedrijfsleven en overheidsinstanties om extra mogelijkheden te creëren met betrekking tot verrijking van ons onderwijsaanbod.

Op de scholen van Kindwijs wordt vorm gegeven aan toekomstgericht onderwijs zoals: ICT, wetenschap en techniek, onderzoekend en samenwerkend leren, 21st century skills, burgerschapsvorming (wereldburgerschap), breinvriendelijk onderwijs, passend onderwijs, hoogbegaafdheid.

Personeelsbeleid

Kindwijs werkt met een uitgewerkte visie op integraal personeelsbeleid. Er is hiervoor een uitgebreide set aan documenten ontwikkeld, die voor alle personeelsleden ter inzage op ons Intranet geplaatst zijn.

Organisatie

Voor de versterking van het protestants christelijk onderwijs op ons eiland is bundeling van krachten van groot belang. Kindwijs blijft er naar streven dat alle protestants christelijke basisscholen op het eiland Goeree Overflakkee zich bij haar aansluiten. Op het terrein van organisatie zijn er de volgende speerpunten:

- Het versterken van de samenwerking tussen de verschillende scholen op managementniveau.
- Het versterken van de kwaliteit van het onderwijs en het verbeteren van de onderwijsopbrengsten
- Samenwerking met twee protestants-christelijke basisscholen en een protestants-christelijke Speciale Basisschool op Goeree Overflakkee, met als uitgangspunt het beleid waarbij men gericht is op een fusie, voortzetten.
- Het intensief meewerken aan het bevorderen van het traject Passend Onderwijs.

Leerlingaantallen:

School	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
04MD - Bosseschool	389	425	430	427	424	414	409	400	391	381
04OR - Prins Mauritschool	330	346	355	344	354	351	350	354	362	362
04PW - Prins Johan Frisoschool	73	80	75	71	69	65	61	59	59	59
04RX - Het Kompas	105	95	89	79	80	80	78	76	75	73
05MQ - 't Kompas	45	51	50	50	48	43	43	41	37	37
05QU - de Regenboog	78	75	79	81	82	91	90	88	86	83
05SB - Basisschool De Bron	82	83	79	73	66	67	66	66	64	64
05TI – School met de Bijbel	245	234	229	218	212	206	200	197	196	191
07AE - Groen van Prinsterer Basisschool	172	156	156	153	142	145	145	141	135	131
07CB - PCB Oranje Nassau	91	105	107	104	105	103	114	110	108	106
07NM - Albert Schweitzerschool	59	67	63	64	62	58	56	56	54	51
07NZ - CNS Zomerland	76	69	69	71	71	71	69	67	66	65
07YM - PCB Eben Haezer	100	88	73	72	73	64	62	61	60	62
TOTAAL	1845	1874	1854	1807	1788	1758	1743	1776	1693	1665

De opheffingsnorm van de Gemeente Goeree-Overflakkee is momenteel 52 leerlingen per school, tenzij er van overheidswege een aanpassing gepleegd wordt. Dit wordt overigens niet verwacht omdat de spreiding van de scholen gezien de onderlinge afstanden op het eiland hierin leidend lijken te zijn. Aangezien Kindwijs op basis van 13 scholen een totaal leerlingenaantal moet hebben van 676 zitten wij daar momenteel ruim boven. Op grond van de gemiddelde schoolgrootte heeft het Ministerie dan ook besloten dat Het Kompas te Den Bommel met een leerling aantal van 45 per 1 oktober 2018 in stand mag worden gehouden.

De lange termijnprognose geeft een significante daling van het leerlingaantal te zien. Op de korte termijn zijn de financiële gevolgen daarvan deels opgevangen door de extra middelen van het Rijk inzake werkdruk en kleine scholen toeslag. Op de langere termijn zullen diverse scholen het aantal groepen moeten verlagen.

Juridische structuur

De rechtspersoon is een Stichting met de naam: Stichting voor Protestants-christelijk primair onderwijs op Goeree-Overflakkee, verkorte werknaam Kindwijs.

Kindwijs is opgericht in 2013 en gevestigd te Middelharnis.

Kindwijs is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 56891296.

Aan Kindwijs zijn naast het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Goeree-Overflakkee de voormalige schoolverenigingen als adviesraden van de scholen verbonden.

Organisatiestructuur

De Stichting Kindwijs bestaat uit een college van bestuur, de raad van toezicht (7 leden), de schoolleider, schoolteams en het bestuurskantoor. Daarnaast zijn er nog diverse taakgroepen die zich bezighouden met onderdelen van de bedrijfsvoering of specifieke projecten die samenhangen met de strategische doelen van de stichting.

Aan alle scholen van Kindwijs is een adviesraad verbonden welke als taak heeft het bevorderen van het protestants-christelijk onderwijs op de school waarmee zij verbonden is. Daarnaast hebben de adviesraden het recht om een lid van de raad van toezicht voor benoeming voor te dragen.

De Stichting Kindwijs wordt geleid door een éénhoofdig college van bestuur, de heer J.S. Nagtegaal. De heer Nagtegaal is naast voorzitter van het college van bestuur van Kindwijs tevens voorzitter van de kerkenraad en het college van kerkrentmeesters van de protestantse kerk Burgh-Haamstede en voorzitter van de federatie van kerken in de Westhoek (Schouwen-Duiveland).

De samenstelling van de raad van toezicht is:

naam	functie
J.J. de Geus	Voorzitter
J.L. den Dikken	Vice-voorzitter
P.C. Klink	Lid
P.J. van den Hil	Lid
W.G.A. Driesse	Lid

E.S.P. van Kranenburg	Lid
W. van der Welle	Lid

De functies en nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht staan vermeld in het verslag van de raad van toezicht.

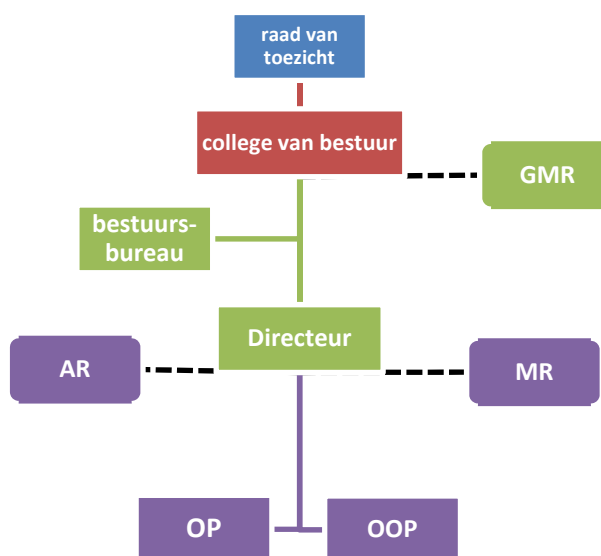
Het college van bestuur voert de bestuurlijke taken en bevoegdheden uit en de raad van toezicht, als werkgever van het college van bestuur, houdt toezicht op de uitvoering van haar bestuurlijke taken,

De schooldirectie is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken op school en uitvoering van het beleid.

Het bestuursbureau omvat vanaf september 2018 de functies financieel manager, medewerker personeelszaken, medewerker kwaliteit en administratief medewerker(s).

De stichting legt verantwoording af aan de overheid over de rechtmatige en doelmatige besteding van middelen. Deze verantwoording vindt hoofdzakelijk plaats in het jaarverslag (verticale verantwoording). Daarnaast legt de stichting ook verantwoording af over haar functioneren en dat van de scholen aan de adviesraden, ouders, personeel en leerlingen (horizontale verantwoording).

Organigram 2018

Governance ontwikkelingen (interne beheersing en toezicht)

In 2018 was personele administratie ondergebracht bij Groenendijk Onderwijs Administratie te Sliedrecht. Vanaf 1 januari 2016 is de financiële administratie in eigen beheer genomen.

Aan de raad van toezicht wordt door de bestuurder gerapporteerd over de financiën, personeel, onderwijsopbrengsten en risico's. De raad van toezicht heeft daarvoor in 2017 een bestuurlijk toezichtkader vastgesteld.

De schooldirecties hebben via een webportaal dagelijks inzicht in de stand van hun budgetten. Daarnaast worden per kwartaal prognoses van het jaarresultaat aan hen verstrekt. In het Management Team worden de onderwijsresultaten besproken.

Per 1 januari 2016 is Kindwijs eigenrisicodragend geworden voor de vervanging van zieke werknemers. In 2016 is hiervoor een bewakingsinstrument ontwikkeld om de kosten en risico's te monitoren.

Naleving van de geldende branchecode.

Kindwijs heeft functiescheiding aangebracht tussen bestuur en intern toezicht door het benoemen van een college van bestuur en een raad van toezicht.

De raad van toezicht en het college van bestuur vergadert tenminste twee keer per jaar gezamenlijk met de adviesraden van de scholen. Tweemaal per jaar vindt overleg met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad plaats.

Nadat het eerste jaar van het functioneren van de raad van toezicht en het college van bestuur in het teken heeft gestaan van het benoemen en ervaren van elkaars verantwoordelijkheden en bevoegdheden ontstonden in 2018 na het geplande aftreden van twee leden van de raad twee vacatures. Doordat deze vacatures pas in de loop van het jaar konden worden vervuld is het opstellen van de professionaliseringsagenda van de raad en het college van bestuur niet gerealiseerd evenals het evalueren van het functioneren van de raad van toezicht. De raad van toezicht heeft wel met de bestuurder zijn functioneren geëvalueerd.

2.2. Identiteit

De stichting heeft als grondslag de Bijbel als Gods Onfeilbaar Woord en zij onderschrijft de Drie Formulieren van Enigheid zoals die door de Synode van Dordrecht in 1619 zijn vastgesteld.

De invulling van de grondslag vindt in de onderwijspraktijk plaats door de medewerkers op een school. Op deze invulling wordt binnen de Kindwijs-organisatie toegezien door een adviesraad die voor elke school (of combinatie van scholen) bestaat. Een adviesraad heeft als belangrijkste doelstelling het bevorderen van Bijbels gefundeerd protestants-christelijk onderwijs op de scholen waarvoor de adviesraad functioneert. De adviesraad is oorspronkelijk ontstaan uit de voormalige bestuursleden van de resp. scholen van Kindwijs. Voor de bewaking van de identiteit en het identiteitsgehalte bij sollicitaties is dit college als eerste verantwoordelijk.

Het bestuur stelt zich ten doel om als een goed rentmeester de zaken te behartigen, waarbij in de eerste plaats nadrukkelijk wordt gekeken naar het handhaven van de protestants-christelijke identiteit. De verantwoordelijkheid voor het verloop van het onderwijs op de scholen van de Protestants-Christelijke scholengroep Kindwijs wordt door het bestuur zeer serieus wordt genomen.

Bij het bestuur en management is de invulling van de identiteit op de individuele scholen steeds onder de aandacht. De identiteitscommissie van de raad van toezicht overlegt regelmatig met de bestuurder inzake de identiteitsgebonden onderwerpen in beleid en uitvoering.

2.3. Onderwijs

Onderwijskundige en –programmatische zaken

Vanuit het strategisch beleidsplan 2015-2019 zijn passend onderwijs en zorgprofielen speerpunten van beleid. Passend onderwijs voor alle leerlingen met inzicht in de zorgprofielen van de scholen wordt in deze jaren gerealiseerd.

De nadruk in het onderwijs ligt op opbrengst- en handelingsgericht werken. Scholen investeren daarin. Kindwijs streeft naar het realiseren van doorgaande leer- en ontwikkelingslijnen. Duurzame samenwerking met instellingen voor kinderopvang is daarbij noodzakelijk. Vooral door middel van de LEA (= Lokale Educatieve Agenda) wordt onderzocht op welke wijze dit kan worden gerealiseerd.

Kwaliteitsbeleid en de kwaliteit van de zorg staan centraal bij goed onderwijs. De scholen gebruiken daarvoor de kwaliteitsmeter Integraal, onderdeel van ParnasSys. Kindwijs hanteert een kwaliteitskalender waarin vast ligt welke onderwerpen op welk moment ter sprake komen.

Met ingang van het schooljaar 2016/2017 is de Christelijke basisschool 't Kompas te Den Bommel onderwijs gaan geven conform het Jenaplan concept en heeft haar naam gewijzigd naar Christelijke Jenaplanschool 't Kompas.

In 2018 is gestart met het ontdeklab ExperiGO waar kinderen en leerkrachten aan de slag gaan met computational thinking, creatief leren omgaan met verschillende media en dit toe te passen in een praktijksituatie. Het eerste jaar richten we ons op de leerlijn programmeren en film en media, hierna zullen er nog meer leerlijnen worden toegevoegd en de al bestaande leerlijnen verder uitgediept.

Alle leerlingen (groep 1 t/m 8) van de "Kindwijs scholengroep" zullen dit schooljaar een bezoek brengen aan ExperiGO.

Op het terrein van onderwijsbeleid zijn er verder de volgende speerpunten:

Professionalisering: nascholing is binnen Kindwijs geïntegreerd en vindt plaats in Kindwijsacademie.

In het schooljaar 2017/2018 was er een aanbod voor scholing op diverse thema's als hoogbegaafdheid, gedrag en diverse methodes. 3 oktober 2018 werd de derde Eiland Conferentie gehouden rond het thema 'De toekomst is nu'.

Eigentijds leren, leerkrachten zijn competent in onderwijs op maat en digitalisering van het onderwijs.

Heutink ICT heeft in 2018 op alle scholen van Kindwijs een scan uitgevoerd inzake de ambities en de competenties van de teams op digitalisering van het onderwijs. De uitkomsten zijn met de schoolteams besproken en voor het bestuur samengevat. Op alle scholen leidt dit onderzoek tot een plan van aanpak voor verdere digitalisering in 2019.

De leerling centraal, leerkrachten passen het handelingsgericht werken toe en geven gedifferentieerd les.

In 2018 is beleid ontwikkeld voor het onderwijs aan meer- en hoogbegaafden. Vooruitlopend op het creëren van een voorziening worden in de jaren 2019 tot en met 2021 alle leerkrachten geschoold in het herkennen van en omgaan met meer- en hoogbegaafdheid. In 2019 zullen ook een tiental leerkrachten worden opgeleid tot talentbegeleider.

Welbevinden, We richten ons pedagogisch klimaat zo in dat iedereen binnen Kindwijs zich prettig voelt.

in 2018 zijn de vragenlijsten voor de tevredenheid en veiligheid van ouders en leerlingen uitgezet en de resultaten besproken. Bijzondere acties naar aanleiding van de uitkomsten waren niet nodig.

De medewerkerstevredenheid is gepeild met de vragenlijsten van Integraal, onderdeel van ParnasSys. De resultaten zijn besproken in de schoolteams en door de bestuurder met de schoolleiding.

Onderwijsprestaties

Eindtoetsen

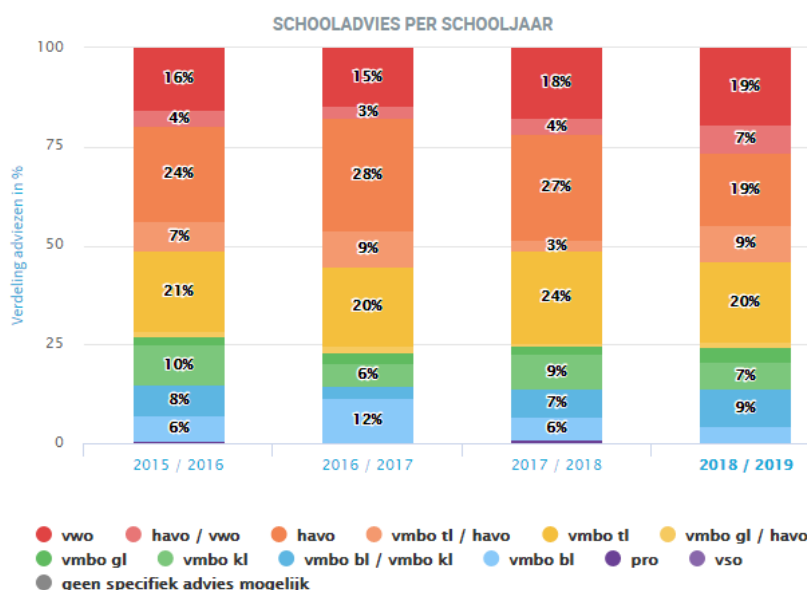
	04MD	04OR	04PW	04RX	05MQ	05QU	05SB	05TI	07AE	07CB	07NM	07NZ	07YM
	BS	PM	PJF	KPS	KPB	RgB	BRN	SmdB	GvP	ONS	AS	ZL	EH
2017													
Type eindtoets	IEP	CET	CET	IEP	IEP	CET	CET	CET	CET	CET	IEP	IEP	IEP
Vaardigheidsscore	84,7	530,08	538,3	90,9	80,25	539,5	532,3	534,1	539,8	528,08	69,3	80,5	83
Percentage leerlinggewicht	2%	3%	34%	3%	9%	23%	9%	2%	0%	5%	8%	5%	0%
2018													
Type eindtoets	IEP	CET	CET	IEP	IEP	CET	CET	CET	CET	CET	IEP	IEP	IEP
Vaardigheidsscore	80,2	533,7	539,3	82,1	88,3	538,1	535	537,3	537	539,7	85,3	78,4	87,9
Percentage leerlinggewicht	3%	2%	32%	3%	9%	23%	13%	2%	0%	4%	7%	4%	0%

● = op of boven bovengrens ● = op of boven landelijk gemiddelde ● = op of boven de ondergrens ● = onder de ondergrens

De toename van het aantal scholen dat onder de ondergrens scoorde bij de eindtoetsen in schooljaar 2015-2016 was de aanleiding tot het aanscherpen van het kwaliteitsbeleid van Kindwijs.

Bovenschools is een kwaliteitsmedewerker aangesteld en een handboek kwaliteit samengesteld. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd voor alle groep 8 leerkrachten om elkaar te stimuleren en ervaringen uit te wisselen hoe de opbrengsten op hoger niveau te brengen en te houden. Het beleid heeft geresulteerd in een groter aantal scholen dat op of boven het landelijk gemiddeld scoren.

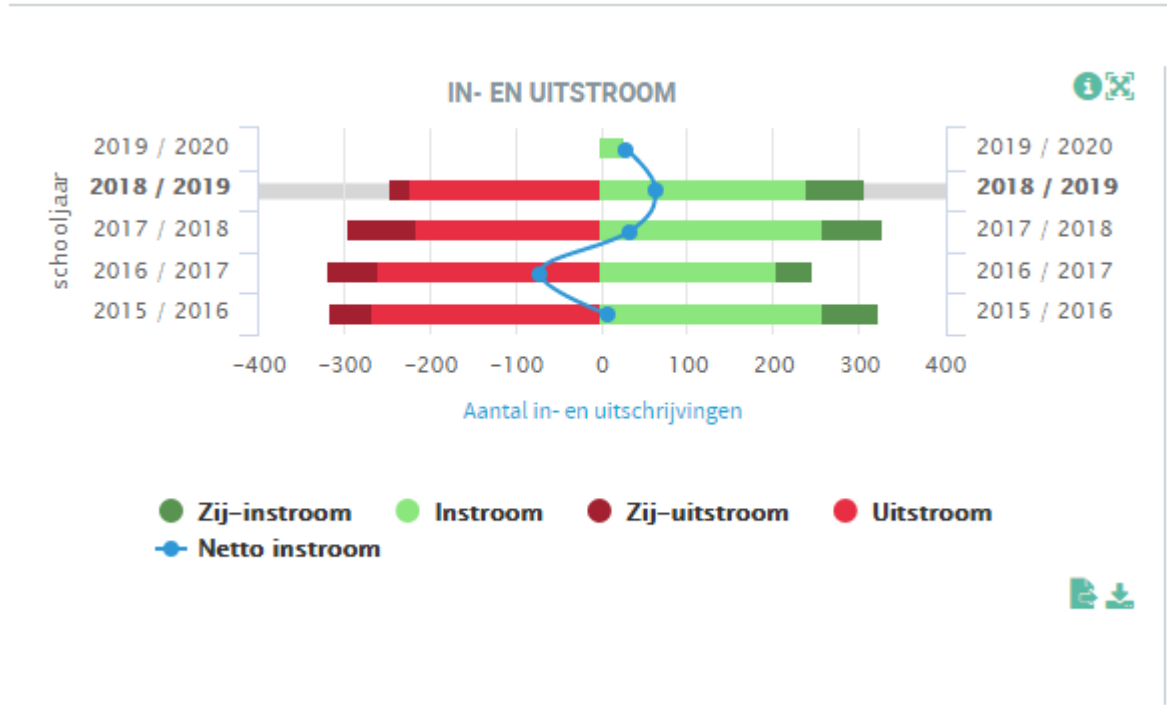
Schooladvies uitstroom

Vanuit deze weergave is te zien dat scholen een stabiel niveau laten zien van ontwikkelings- en uitstroomgegevens met een lichte tendens tot een verhoging (toename uitstroom richting havo en vwo) van het onderwijskundige niveau. Echter deze ontwikkelingen moeten altijd over een langere periode gemonitord worden, voordat hieraan

conclusies kunnen worden verbonden.

In- en uitstroom

Nadat in schooljaar 2016/2017 het aantal leerlingen daalde heeft de verwachte daling zich niet voorgedaan in schooljaar 2017/2018. Voor schooljaar 2018/2019 wordt een stijging van het aantal leerlingen verwacht.

Ontwikkelingen als gevolg van interne- en externe kwaliteitszorg

In 2017 is het Kwaliteitshandboek 2017-2021 van Kindwijs vastgesteld en goedgekeurd door de raad van toezicht. In het Kwaliteitshandboek is uitgewerkt op welke wijze scholengroep Kindwijs werkt aan de kwaliteit van haar onderwijs in de periode 2017-2021. Vanuit het strategisch beleidsplan worden de operationele jaarplannen op bestuursniveau vastgesteld. Alle scholen baseren daarop hun operationele schooljaarplan waarin de schoolontwikkeling is opgenomen.

In het in 2017 vastgestelde managementstatuut zijn de taken en bevoegdheden van en de relatie tussen raad van toezicht, raad van bestuur en het managementteam, bestaande uit bestuurder en schooldirecteuren vastgelegd. Op basis van het managementstatuut is een nieuw bestuurlijk toezichtskader opgesteld en ingevoerd.

In 2018 is gestart met het implementeren van de Cupella Risicoscan. Deze scan is een zelftoets in de mate waarin Kindwijs voldoet aan wet- en regelgeving. Inzichtelijk wordt waar de hiaten zitten en kunnen verbeteringen in gang gezet worden.

Op de diverse scholen van Kindwijs komen elk jaar studenten stagelopen vanuit verschillende opleidingen. Om alles in goede banen te leiden is er een stagewijzer opgesteld waarin alle informatie met betrekking tot het opleiden van leerkrachten en onderwijsassistenten terug te vinden is. Bovenschools is per augustus 2017 een stagecoördinator benoemd.

In de tweede helft van 2018 heeft Kindwijs een beleidsmedewerker op een werkervaringsplaats ingezet ten behoeve van het opstellen en implementering van beleid- en regelgeving in het kader van de privacy en beveiliging van de verwerking van persoonsgegevens. Dit maakt dat Kindwijs eind december alle documenten aan de medezeggenschapsraad ter advisering en instemming kon voorleggen en deze in januari 2019 haar instemming kon geven.

Met ingang van maart 2018 is een eilandelijke samenwerkingsovereenkomst gesloten in het kader van de AVG binnen het onderwijs en is voor gezamenlijke rekening een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld.

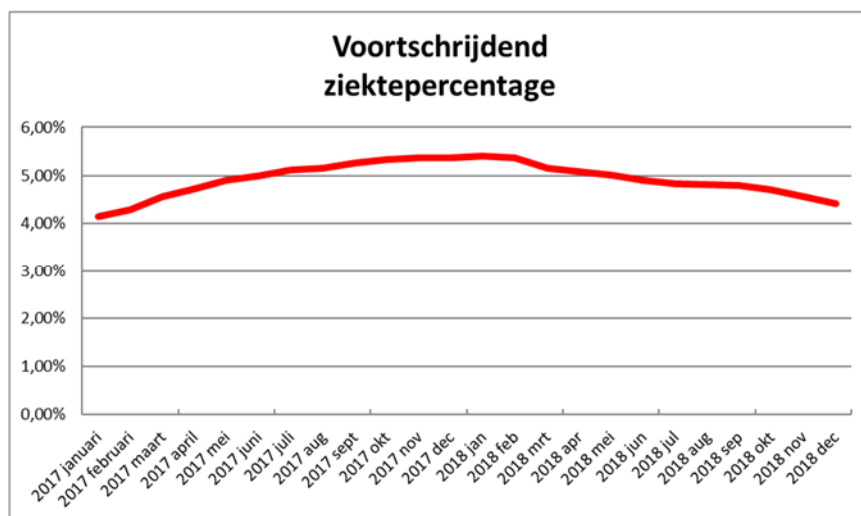
2.4. Personeel

Kindwijs werkt met een uitgewerkte visie op integraal personeelsbeleid.

Met ingang van 1 januari 2016 is Kindwijs eigen risicodragend ziektevervangingsfonds. Een deel van het risico is herverzekerd met de 42 dagen financiële variant van het Vervangingsfonds.

In 2016 is door Perspectief onder de oudere medewerkers een onderzoek naar duurzame inzetbaarheid uitgevoerd. In 2017 is dit onderzoek eveneens uitgevoerd onder de jongere groep medewerkers.

De ontwikkeling van het ziekte verzuim over de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Het ziekte verzuim is na een stijging in 2017 in 2018 weer gedaald.

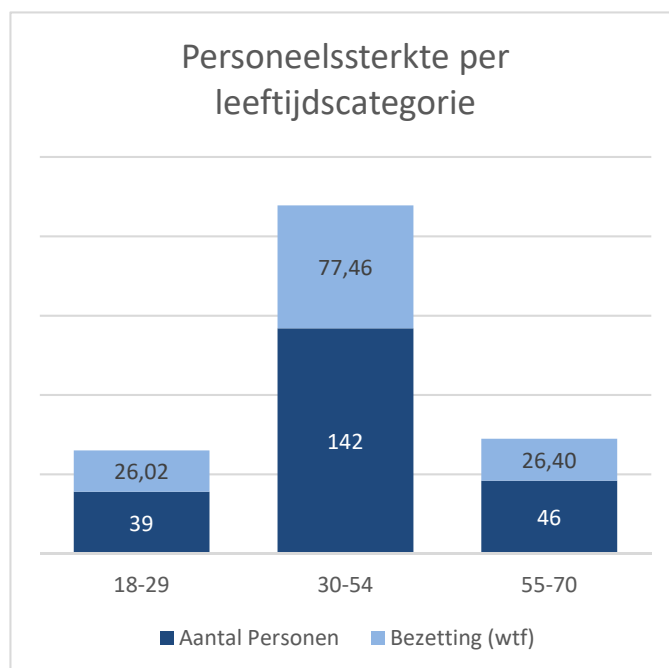
Het voortschrijden 12-maands gemiddelde verzuim bedraagt over 2018 4,4%. Het landelijk gemiddelde over 2017 bedroeg voor het basisonderwijs 5,9%

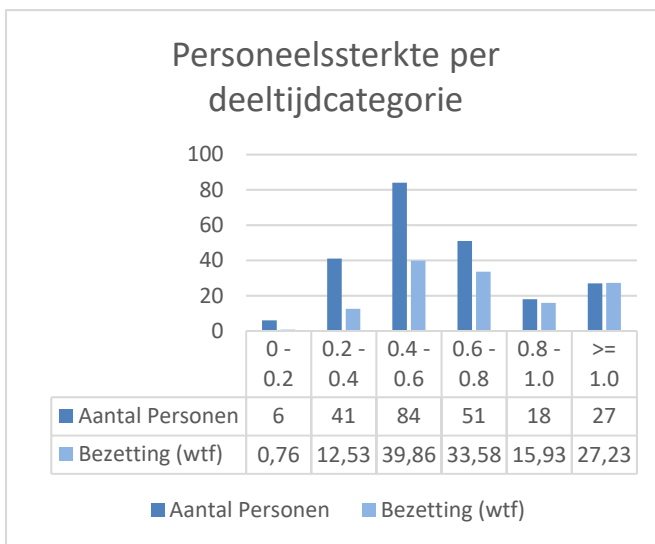
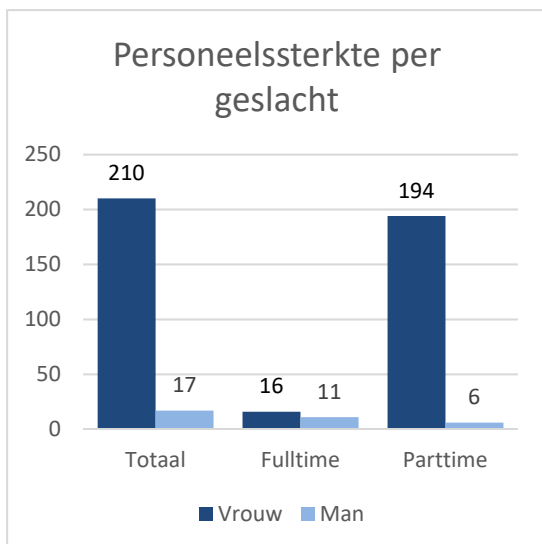
Het personeel in cijfers

In deze paragraaf wordt het personeelsbestand cijfermatig gepresenteerd. Het gaat over de bezetting/personeelssterkte in categorieën, functiegroep en geslacht, in- en uitstroom en de stand van zaken functiemix. De volgende zaken vallen op:

Op 31 december 2018 zijn er 228 personeelsleden in dienst bij Kindwijs, dit is iets meer dan vorig jaar. De groep 55+ maakt 22% uit van het totaal, dat is vergelijkbaar met voorgaand jaar.

Er zijn relatief weinig kleine (<0,4) deeltijdbanen. De grootste groep heeft een aanstelling tussen 0,5 en 0,8. Slechts 27 personeelsleden hebben een fulltime aanstelling

De meeste personeelsleden vallen in de categorie onderwijzend personeel. Er zijn 10 schoolleiders waarvan er drie leidinggeven aan twee scholen.

De verhouding man/vrouw is niet veranderd ten opzichte van 2017. Van het totaal aantal personeelsleden is 8% man.

Ten opzichte van het jaar 2017 is de verhouding L10 en L11 leraren licht gestegen. Het totaal percentage L11 functies blijft ver onder de gewenste omvang. Het landelijk gemiddelde lag in 2017 op 26,7%. De doelstelling van 40% L11 is daarmee niet gehaald. In de CAO 2018/2019 zijn de middelen voor de functiemix opgenomen in de salarisschalen. Daarmee zijn de doelstellingen van de functiemix ten aanzien van de verhoudingen losgelaten.

Op de scholen van Kindwijs was op 31 december 2018 één onvervulde vacature voor leerkracht. Deze vacature werd opgevuld door een directeur en een LIO-stagiaire.

In toenemende mate kan de vervangingsvraag op de scholen alleen met veel creativiteit worden opgelost.

Kindwijs stelt jaarlijks een bestuursformatieplan op waarin de gevolgen van teruglopende leerlingaantallen ten aanzien van de personeelsformatie doorgerekend worden.

Stand van zaken functiemix

Schaal	Bezetting	Percentage	Aantal personen
L10	75,14	75,1%	135
L11	24,86	24,9%	33
L12	0,00	0,0%	0
Totaal	100,00	100,0%	168

Personeelssterkte per functiegroep

	Onderwijzend personeel	OOP overig	OOP administratief	Directie en management
Fulltime	12	14	0	1
Parttime	127	38	9	23
Totaal	139	52	9	24

Overzicht in- & uitstroom 2018

	Aantal personen
Uitstroom	
Op eigen verzoek	11
Einde vervanging	3
(Keuze) pensioen	1
Blijvende arbeidsongeschiktheid	2
Gewichtige omstandigheden	2
	19
Instroom	
	41

Op het terrein van personeelsbeleid (afhankelijk van de uitgangspositie van de betreffende school) zijn er de volgende speerpunten:

- Zorgen voor een aantrekkelijk werkklimaat waardoor voldoende nieuw personeel kan worden aangetrokken en er voldoende invallers zijn.
- Het aantrekken en behoud van voldoende personeel voor de invalpool
- De organisatie van de functioneringsgesprekken en de beoordelingsgesprekken moet op ordentelijke wijze worden uitgevoerd,
- Tijdig inspelen op krimp houdt in goed analyseren waar kansen liggen voor Kindwijs.

2.5. Huisvesting en ICT

Huisvesting

Het opstellen en actualiseren van de meerjaren onderhoudsplannen is uitbesteed aan Lakerveld Architecten en Ingenieurs. In 2018 heeft de tweejaarlijkse herziening van de meerjaren onderhoudsplanning plaatsgevonden.

Kindwijs heeft onderhoudscontracten voor al haar scholen gesloten. Het gaat om onderhoud daken, CV's, ontruimingsinstallaties, schoolpleintoestellen, schilderwerk, elektrische installaties en brandblusmiddelen.

De meer jaren onderhoudsbegroting is onderverdeeld in regulier onderhoud en groot onderhoud. Voor 2018 was voor regulier onderhoud € 301.751,- opgenomen en voor groot onderhoud een bedrag van € 200.938. Uitgegeven is aan regulier onderhoud € 312.195,- en aan groot onderhoud € 12.908,-.

De in de onderhoudsbegroting opgenomen vervanging van de kozijnen van De Regenboog te Mellissant ad € 162.389,- is uitgesteld naar 2019.

In 2018 is in vier scholen de TI-verlichting vervangen door LED verlichting. Op het dak van de Bosseschool te Middelharnis zijn 109 zonnepanelen geplaatst.

Een aantal schoolgebouwen of delen van schoolgebouwen is inmiddels ouder dan 40 jaar. De leeftijd van deze gebouwen en gebouwdelen maakt de afweging voor het uitvoeren van groot onderhoud lastig. De vraag doet zich immers voor of deze gebouwen nog wel 10 tot 20 jaar in gebruik kunnen zijn.

Om de huisvestingssituatie en de toekomstige vraag naar (ver)nieuwbouw van scholen in de gemeente heeft de Gemeente Goeree Overflakkee de schoolgebouwen in de gemeente laten inventariseren en kwalificeren. In 2018 heeft de gemeente een concept Integraal Huisvestingplan (IHP) opgesteld dat naar verwachting in het voorjaar van 2019 door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Kindwijs heeft in 2018 door Lakerveld Architecten en Ingenieurs een beoordeling van de schoolgebouwen op mogelijkheden tot renovatie laten uitvoeren. Lakerveld heeft op basis daarvan een strategisch huisvestingsadvies uitgebracht voor alle scholen van Kindwijs. In april 2019 heeft de raad van toezicht van Kindwijs het eigen huisvestingsbeleid goedgekeurd. Daarin is opgenomen dat op een termijn van vijf jaar voor zes van de dertien schoolgebouwen een nieuwbouw budget bij de gemeente zal worden aangevraagd. Deze aanvragen passen binnen het gemeentelijk IHP.

ICT

Alle scholen die onderdeel uitmaken van Kindwijs gebruiken in toenemende mate informatietechnologie bij het geven van onderwijs. Onderlinge afstemming in gebruik en uitwisseling van ervaringen en deskundigheid vindt steeds meer plaats.

Nadat op enkele scholen in 2017 is gestart met het gebruik van tablets bij het onderwijs zijn in 2018 op drie scholen chromebooks in gebruik genomen in de bovenbouw. In 2019 zal op meerdere

scholen de server moeten worden vervangen. In toenemende mate kiest Kindwijs daarbij voor het werken in de Cloud.

2.6. Communicatie en relaties

Binnen het Passend Onderwijs is in 2016 een nieuwe Koepelorganisatie Passend Onderwijs gevormd door het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs en het Samenwerkingsverband Passend Voortgezet Onderwijs. Het doel van deze duurzame samenwerking is om passend onderwijs tussen PO en VO voor alle kinderen op het eiland te realiseren en zo een doorgaande ontwikkeling bij kinderen bewerkstelligen. Kindwijs is als lid van het samenwerkingsverband passend primair onderwijs tevens lid van deze koepelorganisatie.

De raad van toezicht en het college van bestuur proberen tenminste één keer per jaar een informatief overleg met de politieke partijen in de gemeente Goeree-Overflakkee te hebben.

In 2017 is begonnen met de inrichting van een Office365 en Sharepoint omgeving op bestuursniveau. In 2018 zijn drie scholen aan de Office365 omgeving van Kindwijs toegevoegd. De overige scholen zullen hier in 2019 en 2020 aan worden toegevoegd. Kindwijs beoogd hiermee de interne communicatie en samenwerking te verbeteren en te bevorderen.

Zaken met behoorlijke politieke of maatschappelijke impact

De regels die bepalen hoeveel bekostiging schoolbesturen krijgen, stammen uit de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Om schoolbesturen de mogelijkheden en de ruimte te geven om hun organisatie aan te sturen en om integrale keuzes te maken, zullen deze moeten worden aangepast.

In het bestuursakkoord heeft de PO-raad met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) afgesproken dat ze gaan werken aan een vereenvoudigd bekostigingsmodel. Op de ledenvergadering van de PO-raad in november 2018 een voorstel daartoe besproken. De minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media heeft op 19 december 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd over de voorgenomen vereenvoudiging. Een dergelijke modernisering, waarbij het lumpsumbudget anders wordt verdeeld, zal leiden tot herverdeeffecten. Een eerste doorrekening van de effecten wijst uit dat de bekostiging voor Kindwijs met ca. 1,5% kan stijgen als gevolg van de vereenvoudiging.

Een nieuw bekostigingsmodel zou vanaf 2022 in werking kunnen treden. Dit zal pas plaatsvinden als de nieuwe wijze van bekostiging breed besproken is met schoolbesturen .

Kindwijs volgt deze ontwikkelingen intensief. Wanneer immers deze nieuwe bekostiging tot lagere inkomsten leidt komt een van de pijlers onder haar bestaan: Het streven om in elk dorp op ons eiland christelijk primair onderwijs te waarborgen, in gevaar.

Afhandeling van klachten

Kindwijs en de onder haar bestuur vallende scholen zijn aangesloten bij de landelijke klachtencommissie van de Besturenraad. Om problemen, vragen of klachten op te lossen, wordt de route leerkracht, directie en college van bestuur gevolgd. In 2018 zijn er geen klachten ingediend door ouders/verzorgers van een leerling, die niet door het personeel, schooldirectie en/of college van bestuur konden worden afgehandeld.

Kindwijs heeft voor het vervullen van de functie Externe Vertrouwenspersoon een overeenkomst gesloten met CJG Rijnmond. In 2018 zijn er geen meldingen geweest, die geleid hebben tot een klacht.

2.7. Financieel

Financiële kengetallen

Kengetallen financiële positie	2017	2018	2019	2020	2021
	Realisatie	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
Huisvestingsratio	7,64%	8,48%	8,66%	9,00%	8,83%
Liquiditeit (current ratio)	4,27	3,98	3,40	3,57	4,06
Liquiditeit (quick ratio)	4,27	3,98	3,40	3,57	4,06
Personeelslasten / Rijksbijdragen	81,25%	79,99%	79,16%	77,84%	78,12%
Personeelslasten / Totaal baten plus financiële baten	78,36%	75,94%	78,52%	77,26%	77,55%
Personeelslasten / Totaal lasten plus financiële lasten	79,39%	79,18%	78,07%	77,96%	78,12%
Rentabiliteit	1,30%	4,09%	-0,58%	0,89%	0,72%
Solvabiliteit I	0,62	0,65	0,63	0,66	0,66
Solvabiliteit II (inclusief voorzieningen)	0,84	0,84	0,83	0,83	0,84
Weerstandsvermogen	36,39%	37,68%	34,70%	35,34%	36,43%

Kengetallen overig	2017	2018	2019	2020	2021
	Realisatie	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
Kapitalisatiefactor	0,56	0,55	0,54	0,53	0,55
Weerstandsvermogen exclusief materiële vaste activa	16,95%	17,36%	10,70%	13,69%	17,36%
Algemene reserve / Totaal baten plus financiële baten	24,02%	24,86%	23,84%	24,93%	25,87%
Voorzieningen / Totaal baten plus financiële baten	12,46%	10,41%	10,94%	9,14%	9,91%
Rijksbijdragen / Totaal baten plus financiële baten	96,44%	94,94%	99,19%	99,26%	99,27%
Overige overheidsbijdragen en -subsidies / Totaal baten plus financiële baten	0,49%	0,40%	0,31%	0,27%	0,26%
Investeringen huisvesting / Totaal baten plus financiële baten	0,34%	0,65%	0,00%	0,00%	0,00%
Investeringen inventaris en apparatuur / Totaal baten plus financiële baten	3,68%	5,15%	9,85%	1,95%	1,32%
Netto werkkapitaal / Totaal baten plus financiële baten	28,81%	26,90%	21,55%	22,73%	27,14%
Beleggingen ten opzichte van eigen vermogen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Huisvestingsratio

Het nieuwe kengetal huisvestingsratio geeft de verhouding aan van de lasten van huisvesting en de totale lasten (inclusief financiële lasten). De huisvestingsratio is gedefinieerd als de som van de huisvestingslasten en afschrijvingen gebouwen en terreinen gedeeld door som van de totale lasten (inclusief financiële lasten).

Liquiditeit (current ratio)

De liquiditeitsratio geeft aan in welke mate de instelling op korte termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. De liquiditeit (current ratio) wordt gedefinieerd als de vlottende activa gedeeld door de kortlopende schulden.

Liquiditeit (quick ratio)

De liquiditeitsratio geeft aan in welke mate de instelling op korte termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. De liquiditeit (quick ratio) wordt gedefinieerd als de vlottende activa exclusief voorraden gedeeld door de kortlopende schulden.

Rentabiliteit ten opzichte van bedrijfsopbrengsten inclusief rentebaten

Rentabiliteit geeft aan welk deel van de totale baten (opbrengsten) over blijft na aftrek van de lasten (kosten).

De rentabiliteit wordt in dit specifieke geval berekend met: het resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de baten uit gewone bedrijfsvoering inclusief rentebaten.

Solvabiliteit I

De solvabiliteit geeft aan welk deel van de bezittingen (activa) zijn gefinancierd met eigen vermogen. Solvabiliteit is gedefinieerd als het eigen vermogen gedeeld door het totaal vermogen.

Solvabiliteit II (inclusief voorzieningen)

Dit kengetal is een maat voor kredietwaardigheid en is gedefinieerd als het eigen vermogen inclusief voorzieningen gedeeld door het totaal vermogen.

Weerstandvermogen

Het vermogen van de instelling om ook in ongunstige tijden haar activiteiten te kunnen voorzetten.

Kapitalisatiefactor

De mate waarin onderwijsinstelling haar kapitaal efficiënt benut voor de vervulling van haar taken.

Financiële positie

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn per saldo toegenomen met € 273.700,-. Tegenover de investeringen ter grootte van € 671.450,- staan afschrijvingen ten laste van de exploitatie van € 387.750,-.

Vorderingen

De vorderingen zijn € 24.000,- lager als ultimo 2017. Deze daling is het gevolg van de afname van de betaalde waarborgsommen. Er zijn naar inschatting geen oninbare vorderingen van enige omvang.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn toegenomen door een positieve kasstroom als gevolg van het positieve exploitatie resultaat 2018. De kasstroom is negatief beïnvloed doordat de investeringen in 2018 hoger waren dan de afschrijvingen en de besteding van de overige personele voorzieningen.

Eigen Vermogen

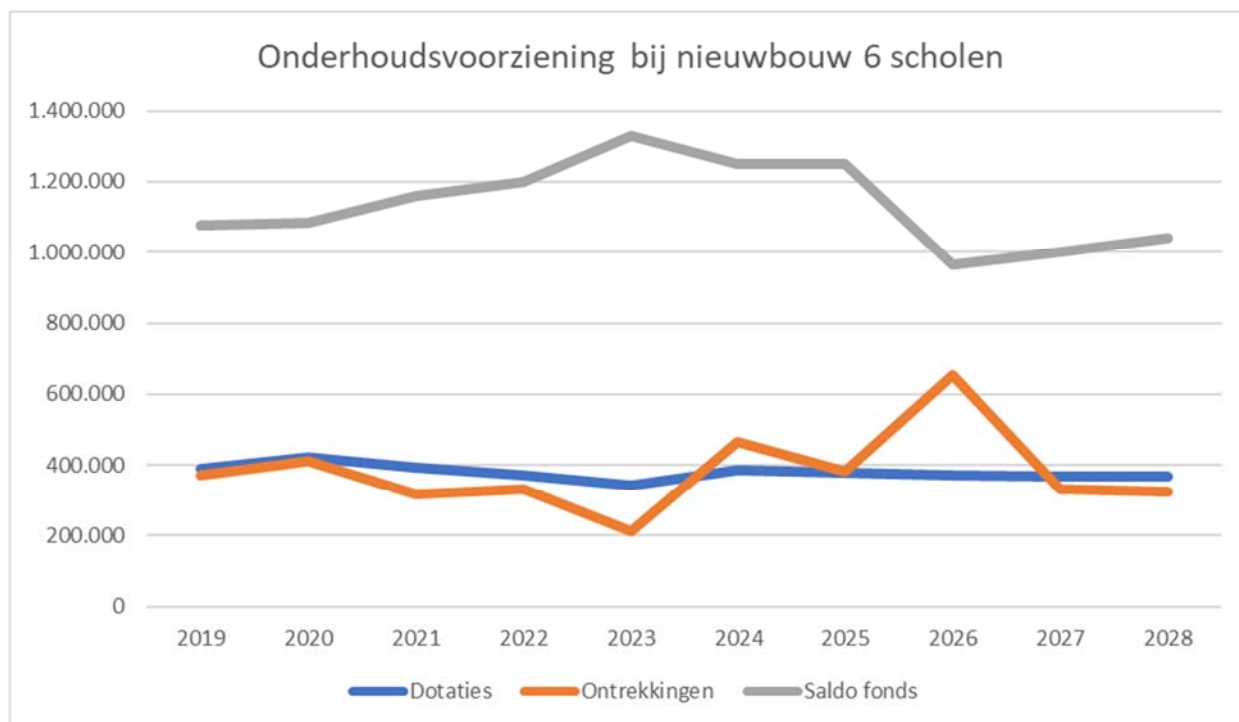
Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2018 € 4.142.700,- en bedraagt hiermee 64,4% van het balanstotaal. Het weerstandsvermogen bedraagt 37,7%. In hoeverre het vermogen voldoende is om de risico's te dragen is beschreven in de Continuïteitsparagraaf.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn in totaal gedaald met € 97.400,-. De in 2017 gevormde voorziening voor te betaling transitievergoedingen is in 2018 besteed.

De dotatie aan het onderhoudsfonds is in 2018 € 78.200,- hoger dan in 2017. De storting in de voorziening bedraagt € 373.000,-. De onderhoudsuitgaven in 2018 bedroegen € 324.800,-.

Uitgaande van de actuele meerjaren onderhoudsbegroting, een jaarlijkse storting in het onderhoudsfonds gebaseerd op de rijksbekostiging en het (ver)nieuwbouwen van een aantal schoolgebouwen conform het huisvestingsbeleid is het verwachte verloop van het onderhoudsfonds:

Treasuryverslag

Het bestuur van Kindwijs heeft een treasurystatuut vastgesteld waarin de eisen zijn vastgelegd waaraan beleggingen van overtollige middelen moeten voldoen, te weten:

- **Obligaties**
Door de vereniging zullen geen obligaties worden gehouden.
- **Aandelen**
Door de vereniging zullen geen aandelen worden gehouden, hieronder tevens begrepen beleggingsfondsen.
- **Overige effecten**
Door de vereniging zullen geen overige effecten worden gehouden.
- **Wijziging beleggingsbeleid**
Wanneer de directie of de penningmeester van mening is dat door omstandigheden het beleggingsbeleid bij moet worden gesteld, dient dit vooraf ter goedkeuring aan het bestuur te worden voorgelegd. Te denken valt aan wijziging van de richtlijnen van de overheid of een structurele verslechtering van de (rente)markten, waardoor de beleggingsverhouding moet worden aangepast.
- **Bandbreedte beleggingen**
Overtollige liquiditeiten worden belegd in de toegestane beleggingsvormen. Overtollige liquiditeiten worden alleen belegd bij ABN-AMRO, ING bank, of Rabobank.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het treasurybeleid ligt bij het college van bestuur.

In 2018 zijn de overtollige middelen uitsluitend ondergebracht op de bedrijfsspaarrekeningen bij de Rabobank. Het saldo van deze rekeningen bedraagt ultimo 2018 € 2.618.900,-

Resultaat

Het exploitatieresultaat over 2018 bedraagt positief € 473.100,-. Het begrote positieve resultaat over 2018 bedroeg € 5.200,-. De inkomsten waren in 2018 € 1.440.050,- hoger dan begroot, terwijl de uitgaven € 972.800,- hoger waren. Het verschil tussen het begrote en gerealiseerde resultaat bedraagt € 467.900,-. De belangrijkste afwijkingen betreffen:

Hogere Rijksbijdrage vanwege werkdrukmiddelen en lerarensalarissen	V €	930.400,-
Niet bestede begrote onvoorziene uitgaven	V -	152.750,-
Verkoop woonhuis	V -	217.000,-
Hogere personeelskosten, o.a. door verhoging leraren salarissen en besteding werkdrukmiddelen	N -	912.100,-
Saldo inkomsten en uitgaven schoolfondsen	V -	8.500,-
Overige afwijkingen per saldo	V -	71.350,-
Totale afwijking van de begroting	V €	467.900,-

Ten opzichte van het resultaat over 2017 ad € 136.350,- bedraagt het verschil € 336.800,-. De inkomsten van de stichting stegen met € 1.156.950,- terwijl de lasten stegen met € 820.550,-.

Het totale verschil ad € 336.800,- is als volgt te verklaren:

Rijksbijdragen	V €	911.150,-
Overige overheidsbijdragen	N -	5.450,-
Overige baten	V -	2.150,-
Bijzonder baten	V -	217.000,-
Totaal baten	V €	1.124.850,-
Personele lasten	N €	601.750,-
Afschrijvingen	N €	23.500,-
Huisvestingslasten	N €	148.850,-
Overige instellingslasten	V €	27.150,-
Leermiddelen	N €	41.500,-
Totaal lasten	N €	788.450,-
Financiële baten en lasten	V €	400,-
Totaal verschil met 2017	V €	336.800,-

Rijksbijdragen

De personele bekostiging is gestegen door extra middelen voor werkdruk en lerarensalarissen en de indexering met per saldo € 922.500. De totale bekostiging daalde als gevolg van een lager aantal leerlingen met ca. € 230.000,-.

Overige overheidsbijdragen

In 2018 zijn diverse subsidies ontvangen inzake muziek onderwijs. Het totaal aan subsidies is lager dan in 2017.

Overige baten

De overige baten zijn hoger dan in 2017. Onder de post is de bijzonder bate inzake de verkoop van de woning in Oude-Tonge verantwoord ad € 217.000,-.

Personele lasten

De salariskosten, verminderd met de ontvangen uitkeringen zijn in 2018 met € 737.200,- gestegen ten opzichte van 2017, met name als gevolg van generieke loonsverhoging van 2,5%, de verhoging van de lerarensalarissen en de besteding van de werkdrukmiddelen. De overige personele lasten zijn € 135.500,- lager. In 2017 is een voorziening gevormd voor de transitievergoedingen en salariskosten in 2018 voor vier medewerkers waarmee een ontbindingsovereenkomst is gesloten. In 2018 heeft er geen dotatie aan deze voorziening plaatsgevonden.

Huisvestingslasten

De huisvestingslasten zijn in 2018 hoger dan in 2017. De dotatie aan het onderhoudsfonds is € 78.200,- hoger dan in 2017. De schoonmaakkosten zijn € 47.000,- hoger doordat twee scholen de schoonmaak hebben uitbesteed.

Overige instellingslasten

De kosten voor administratie en beheer zijn gelijk aan de kosten in 2017. De kosten voor inventaris en apparatuur daalden met € 7.900,- vanwege het uitgevoerde onderhoud aan speeltoestellen op één van de scholen in 2017.

Leermiddelen

De kosten van het onderwijsleerpakket zijn in 2018 hoger dan in 2017 als gevolg van hogere uitgaven aan leer- en hulpmiddelen en hogere ICT kosten. Met name de kosten voor het gebruik van digitale hulpmiddelen zijn verder toegenomen.

2.8. Continuïteitsparagraaf

Gegevensset

Kengetallen

Kengetallen	2017	2018	2019	2020	2021
EUR Bedragen: x 1	Realisatie	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
<i>Aantal leerlingen, studenten en deelnemers per 1 oktober</i>	1.845	1.875	1.854	1.807	1.788
Personele bezetting per 31 december					
<i>Bestuur / management (fte)</i>	12,40	11,63	11,52	11,52	11,52
<i>Personeel primair proces (fte)</i>	97,31	100,84	95,24	93,09	92,37
<i>Ondersteunend personeel (fte)</i>	11,65	18,41	13,53	12,97	12,16
<i>Totale personele bezetting (fte)</i>	121,35	130,88	120,29	117,58	116,05
Overige kengetallen	2017	2018	2019	2020	2021
	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose
<i>Aantal leerlingen / Totaal personeel</i>	15,20	14,33	15,41	15,37	15,41
<i>Aantal leerlingen / Onderwijzend personeel</i>	18,96	18,59	19,47	19,41	19,36

Leerlingaantal

Op 1 oktober 2018 bedraagt het leerlingaantal van de stichting in totaal 1875 leerlingen. Een toename van 30 leerlingen ten opzichte van 1 oktober 2017. Uit de prognose blijkt dat na een kleine stijging in 2018 de komende jaren een daling van het leerlingaantal wordt verwacht.

Personele bezetting

Om in te spelen op de verwachte krimp van het aantal leerlingen stelt het bestuur jaarlijks een bestuursformatieplan voor de komende vier schooljaren op. In het bestuursformatieplan 2019-2023 zijn de gevolgen van het dalend leerlingaantal omgezet in nieuwe groeipindelings op de scholen. De vermindering van het aantal groepen op enkele scholen leidt tot een lagere personele bezetting.

Het relatief grote verschil tussen de gerealiseerde formatie per 31 december 2018 en de begrote formatie per 31 december 2019 wordt beïnvloed door de vervangingsformatie op 31 december die niet in de begrotingen wordt verwerkt.

Meerjarenbegroting
BALANS

	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
EUR Bedragen: x 1	Realisatie	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
Activa					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	1.960.000	2.233.712	2.676.150	2.432.927	2.120.353
Totaal van vaste activa	1.960.000	2.233.712	2.676.150	2.432.927	2.120.353
Vlottende activa					
Vorderingen	694.224	670.245	746.534	751.495	743.947
Liquide middelen	3.239.051	3.489.761	2.685.955	2.821.848	3.290.067
Totaal van vlottende activa	3.933.276	4.160.005	3.432.489	3.573.343	4.034.014
Totaal van activa	5.893.275	6.393.717	6.108.639	6.006.270	6.154.367
Passiva					
Eigen vermogen	3.669.606	4.142.728	3.869.878	3.970.490	4.051.590
Eigen vermogen, algemene reserve	2.477.435	2.760.303	2.458.595	2.561.257	2.644.407
Eigen vermogen, bestemmingsreserves	387.094	385.554	387.094	387.094	387.094
Eigen vermogen, overige reserves en fondsen	805.076	996.871	1.024.189	1.022.139	1.020.089
Voorzieningen	1.303.014	1.205.630	1.229.563	1.034.688	1.110.090
Kortlopende schulden	920.655	1.045.359	1.009.198	1.001.092	992.687
Totaal van passiva	5.893.275	6.393.717	6.108.639	6.006.270	6.154.367

Staat / Raming van baten en lasten

	2017	2018	2019	2020	2021
EUR Bedragen: x 1	Realisatie	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
Prognose basis, aantal leerlingen	1.845	1.875	1.854	1.807	1.788
Baten					
Rijksbijdragen	10.083.697	10.994.843	11.152.764	11.234.536	11.122.162
Overheidsbijdragen en -subsidies overige	51.252	45.782	34.822	30.693	29.392
Overige baten	320.237	539.379	55.408	52.473	52.473
Totaal baten	10.455.186	11.580.004	11.242.994	11.317.702	11.204.027
Lasten					
Personeelslasten	8.192.934	8.794.677	8.828.778	8.744.741	8.689.129
Afschrijvingen	364.265	387.744	497.691	464.323	460.074
Huisvestingslasten	747.801	896.669	937.255	967.106	940.312
Overige lasten	1.008.638	1.022.966	1.041.816	1.038.566	1.031.058
Totaal lasten	10.313.639	11.102.056	11.305.540	11.214.736	11.120.573
Saldo baten en lasten	141.547	477.948	-62.546	102.966	83.454
Financiële baten	551	323	341	341	341
Financiële lasten	5.754	5.149	2.695	2.695	2.695
Resultaat	136.344	473.122	-64.900	100.612	81.100

Toelichting:

De rijksbijdragen stijgen in de komende jaren eerst als gevolg van het hogere leerlingen aantal, daarna zullen de rijksbijdragen weer dalen. De personele lasten dalen als gevolg van de vermindering van de personeelsformatie. De afschrijvingen nemen toe als gevolg van de verdere digitalisering van het onderwijs welke met namen in 2019 een forse impuls zal krijgen.

De huisvestingskosten nemen toe door de stijgende onderhoudskosten aan verouderende schoolgebouwen. De benodigde stortingen in de voorziening onderhoud zijn gebaseerd op de actuele meerjaren onderhoudsplanning.

De financiële baten zijn geraamd op 0,05% van de reserves en voorzieningen.

Huisvesting:

De eigendom van de schoolgebouwen van Kindwijs is gesplitst in juridisch en economisch waarbij het economisch eigendom bij de gemeente ligt. Met de gemeente wordt in 2019 overlegd over de nieuwbouw van de school in Nieuwe-Tonge. In 2019 zal de vernieuwing van de kozijnen van de school in Melissant uitgevoerd worden ten laste van het onderhoudsfonds.

Voor het overige zijn buiten reguliere vervangingen van inventaris, methoden en apparatuur geen investeringsprojecten gepland. Wel zullen de komende jaren de investeringen in digitale hulpmiddelen toenemen nu met aantal devices voor de leerlingen sterk wordt uitgebreid in de komende twee jaar.

De reserves en bestemmingsreserves worden gevormd uit de exploitatieresultaten. Op basis van de verwachte resultaten zullen deze de komende jaren toenemen.

Voor 2019 is een exploitatietekort geraamd. Dit vindt onder andere zijn oorzaak in doordat op enkele scholen de uitbreiding van het aantal groepen als gevolg van de bekostigingssystematiek voorgefinancierd moet worden.

Voor een toelichting het verloop van de onderhoudsvoorziening wordt verwezen naar de toelichting op de financiële positie.

Aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

Ten einde de risico's zoveel als mogelijk te beperken hanteert de stichting een planning en controle cyclus waarbij het bestuur de ontwikkeling van de financiële en onderwijs prestaties monitort en hier ook periodiek verantwoording over aflegt richting de toezichthouder middels maandelijkse rapportages. De basis voor de verantwoording wordt naast de realisatie gevormd door de meerjarenbegroting die voorafgaand aan elk jaar door de bestuurder wordt opgesteld en ter fiattering aan de raad van toezicht wordt voorgelegd. Daarnaast wordt jaarlijks een meerjaren bestuursformatieplan opgesteld en aan de medezeggenschapsraad ter instemming en aan de raad van toezicht ter goedkeuring voorgelegd. In deze meerjarenbegroting en het bestuursformatieplan worden zo veel als mogelijk financiële risico's onderkent en wordt beoordeeld in hoeverre acties nodig zijn.

Planning- en controlcyclus

Bij de stichting Kindwijs bestaat de planning- en controlcyclus op hoofdlijnen uit de volgende onderdelen:

- Opstellen van een maandelijkse rapportage van de ontwikkeling van de gerealiseerde loonkosten ten opzicht van de budgetten. Deze rapportage wordt ter informatie voorgelegd aan de directies van de scholen, aan het college van bestuur en voorafgaand aan elke vergadering aan de raad van toezicht.
- Het opstellen van een maandelijks overzicht van de ontwikkeling van het ziekteverzuim. Dit overzicht wordt voorgelegd aan het college van bestuur en voorafgaand aan elke vergadering aan de raad van toezicht.
- Opstellen en vaststellen van het bestuursformatieplan voor het volgende schooljaar (beleidsmatige en formatieve financiële planning). Formele vaststelling per 1 mei van een kalenderjaar.
- Opstellen en vaststellen jaarverslag vorig boekjaar. Dit betreft een bestuursverslag en de jaarrekening. Dit verslag is een verantwoordingsdocument over het gevoerde beleid en de cijfermatige positie van de stichting.
- Opstellen en vaststellen van de 3, 6, 9 en 12-maandrapportage van een kalenderjaar. Deze bestaat uit een financiële rapportage met betrekking tot de staat van baten en lasten en een forecast van de staat van baten en lasten over het gehele kalenderjaar. Deze rapportage wordt integraal besproken met de directies van de scholen.
- Het opstellen en vaststellen van het formatie- en groeplijst-overzicht op de scholen voor het komende schooljaar. In dit overzicht wordt de werkelijke formatie afgezet tegen de budgettaire ruimte. Dit overzicht wordt opgesteld door de schooldirecties in nauwe samenwerking met de financieel manager.
- Opstellen en vaststellen van een meerjarige begroting (5 boekjaren). In deze begroting is de begroting voor het komende jaar begrepen. De meerjarige begroting geeft inzicht in de ontwikkeling van de resultaten, het eigen vermogen en de voorzieningen. Het geheel wordt vastgesteld door het college van bestuur en voorgelegd aan de medezeggenschapsraad en de raad van toezicht.

Ten einde de interne risico's zoveel als mogelijk te beperken, wordt ten behoeve van de interne controle, de administratieve organisatie beschreven van de processen met een financieel risico. Hierin wordt de functiescheiding, overdraagbaarheid en betrouwbaarheid van informatie gewaarborgd.

Voor het opvangen van de zogenaamde restrisico's en onvoorziene calamiteiten gebruikt de school in haar financieel beleid onder andere het kengetal weerstandsvermogen om te zorgen dat er voldoende eigen vermogen beschikbaar is als risicobuffer.

De hierboven beschreven interne risicobeheersings- en controlesystemen hebben gezorgd voor het uitsluiten van bepaalde risico's en het in kaart brengen van andere risico's. Het gaat dan met name om financieel gerelateerde risico's die blijken uit de meerjarenbegroting.

Met ingang van 1 januari 2016 is de stichting eigenrisicodragend geworden voor de vervanging van zieke leerkrachten. In 2016 is het interne rapportage systeem verder ontwikkeld om dit risico te

monitoren en te beheersen. Voor het vaste deel van de vervangingsbehoefte is een vaste vervangerspool opgezet.

Als het gaat om risicobeheersing stelt het bestuur zich de komende periode ten doel om de indicatoren in de maandelijks rapportage blijvend te ontwikkelen zowel ten aanzien van onderwijskwaliteit en – resultaten als ten aanzien van financiële resultaten.

Risico's en onzekerheden
Risicobeheersing

In mei 2015 zijn in samenwerking met Verus de volgende risico's in kaart gebracht. Het voornemen is deze risico-inventarisatie in 2019 te actualiseren.

Risico	Maximale impact per risico (a)	Kans (b)	Berekende verwachte impact (a x b)	Benoemde maatregelen
Niet behalen van eigen geformuleerd kwaliteitsniveau aan de doelgroep	Ontevreden ouders en inspectie met als gevolg minder instroom door Imagoschade. Schatting € 400.000 (3 jaar € 125.000 nodig voor ombuiging)	3	€ 100.000	Sturen op leerresultaten groep Testen en toetsen eigen meetinstrument Handelingsgericht werken Tevredenheidsmetingen geledingen Inzetten van specialisten in de school Audits inzetten om kwaliteit te borgen Maken van kwaliteitsbeleid op bestuursniveau vertaald naar schoolniveau
Deel leerkrachten haalt denk- en handelingsniveau HBO niet	Kwaliteitsverlies, schatting schade € 150.000	5	€ 125.000	Stichtingsbrede competentieprofielen bepalen Gezamenlijk aanbod scholing Functionerings- en beoordelingsgesprekken houden, scherper selectiebeleid. POP gesprekkencyclus invoeren, personeelsdossier op orde
Leerlingenaantal daling ten gevolge van kwaliteit	Mogelijk verlies PCO school in dorpskern. Schade € 400.000 bij sluiting kleine school	4	€ 200.000	Maken omgevingsanalyse / belangstelling systematisch monitoren Ontwikkelen scenario's o.b.v. prognoses Analyse tevredenheidsmetingen PR-beleid ontwikkelen Basisarrangement op scholen bieden Ambities afstemmen op populatie kernen Minimum aantal leerlingen per school bepalen
Onvoldoende competentie bij schooldirectie	Kwaliteit van het onderwijs komt onder druk. Schade € 150.000	3	€ 30.000	Inventarisatie competenties en ambities. Functionerings- en beoordelingsgesprekken houden. POP gesprekkencyclus invoeren. Bij inkrimpen scholen kiezen voor meerschoolse directie
Personeeloverschot t.o.v. de basisbekostiging	Uitstroom van gekwalificeerd personeel. Schade € 150.000 bij 2,0 fte	3	€ 30.000	Bewaking en sturing vaste en tijdelijke aanstellingen op bestuursniveau. Tijdig prognoses bijstellen en financiële gevolgen doorrekenen.
Statisch personeelsbestand	Daling leerlingaantal. Identiteit werkt belemmerend voor mobiliteit binnen de stichting, schade € 150.000	3	€ 30.000	Verjonging personeelsbestand scholen stimuleren. Samenwerking stimuleren. Procedure benoeming herzien o.a. ten aanzien van vetorecht adviesraden.
Ontstaan van een onprofessionele werkomgeving	Uitstroom leerlingen, Schade € 200.000	3	€ 50.000	Ontwikkelen leiderschap directies een aanspreekbeleid teams. Creëren, behouden, bewaken sociale veiligheid. Tegengaan van grote verschillen tussen scholen
Te weinig budgetdiscipline c.q. kennis	Voortdurende exploitatietekorten, mogelijke schade € 100.000	3	€ 25.000	Ontwikkeling procedures en vaststellen bevoegdheden Tijdige budgetbewaking en rapportage Transparante begrotingscyclus hanteren
Organisatie raakt out of control door personeelsuitval op cruciale functies	Oplopende tekorten, inhuur duur personeel, Schade geschat op € 150.000	4	€ 50.000	Heldere procedures en werkinstructies vastleggen. Gebruik maken van standaard software zodat vervanging goed te regelen is.

Risico	Maximale impact per risico (a)	Kans (b)	Berekende verwachte impact (a x b)	Benoemde maatregelen
Onverwachte stijging ziekteverzuim personeel	€ 240.000	4	€ 120.000	Herverzekeren risico
Financiële gevolgen van arbeidsconflicten	€ 100.000	3	€ 30.000	Kindwijs geoogd een open sfeer te creëren gericht op het vermijden van conflicten. In geval dat toch een conflict onvermijdelijk is wordt altijd mediation toegepast.
Onverwacht verloop van personeel	€ 150.000	3	€ 50.000	Kindwijs beoogd door een goed personeelsbeleid te voeren en een open sfeer te creëren een aantrekkelijke werkgever te zijn.
Beperkingen in het aannemen van tijdelijke werknemers door de invoering van de wet werk en zekerheid	€ 160.000	4	€ 80.000	Er is een vervangingsbeleid opgesteld waarin het aanstellen van een vaste vervangingspool is opgenomen.
Onzekerheden omtrent de hoogte en het moment van ontvangst van de te ontvangen rijksbijdragen	€ 200.000	3	€ 50.000	De jaarbegroting en meerjarenbegroting worden voorzien van een liquiditeitsbegroting. Voor de lopende exploitatie zal een cyclus van liquiditeitsplanning en –bewaking wordt ingericht.
Onvoldoende financiële middelen aanwezig voor uitvoering buitenonderhoud door de decentralisatie van het buitenonderhoud	€ 500.000	3	€ 150.000	De MOP wordt tweejaarlijks geactualiseerd, elk jaar wordt een onderhoudsinventarisatie gehouden. Ontwikkeling van een integraal huisvestingsbeleid waarin gestuurd wordt op tijdige (ver)nieuwbouw in overleg met de gemeente

Kans: 1 = Zeer onwaarschijnlijk >5%; 2 = Onwaarschijnlijk 5% <> 10%; 3 = Waarschijnlijk 10% <> 25%; 4 = Meer dan waarschijnlijk 25% <> 50%; 5 = Zeer waarschijnlijk 50% <> 100%

Kindwijs is per 1 januari 2016 eigen risicodragers voor de vervanging van zieke leerkrachten. Het risico op stijgend verzuim is afgedekt door de kosten van verzuim langer dan 42 dagen te herverzekeren

Beleid inzake beheersing van uitkeringen na ontslag

Kindwijs heeft zich voorgenomen de terugloop van de werkgelegenheid in het basisonderwijs de komende drie jaar zo veel als mogelijk op te vangen via natuurlijk verloop en door externe mobiliteit. Indien noodzakelijkerwijs medewerkers als boventallig moeten worden aangemerkt zullen zij in de eigen vervangingspool worden opgenomen.

Bij ongeschiktheid voor de functie wordt eerst onderzocht of een andere passende functie beschikbaar is. Indien het tot (onvrijwillige) ontslag komt, dan is dat alleen in het kader van ongeschiktheid voor de functie. Hierbij wordt het reglement van het Participatiefonds in acht genomen.

Teneinde de risico's zoveel mogelijk te beperken, stelt Kindwijs jaarlijks een meerjaren bestuursformatieplan op.

Tussen Kindwijs en, Groenendijk Onderwijs Consultancy is daarnaast een contract voor juridische hulpverlening afgesloten. Alle zaken m.b.t. dreigend ontslag e.d. worden eerst juridisch gecheckt door GOC.

Bijlage: verantwoording besteding prestatiebox

Uit de gezamenlijk geformuleerde ambities in het bestuursakkoord wordt per ambitie aangegeven of en hoe onze scholen er mee bezig zijn geweest:

1. Ambitie: scholen werken opbrengstgericht

Hierin worden alle personeelsleden in opgeleid en kunnen nascholing volgen in onze Kindwijs academie.

2. Ambitie: schoolbesturen formuleren meetbare doelen voor het beoordelen van de leerlingprestaties

Alle scholen geven hier inmiddels invulling aan, waarbij het leerlingvolgsysteem Parnassys als instrument wordt gebruikt.

3. Ambitie: scholen met leerlingen met een leerlinggewicht meten de opbrengsten van de leerlingen in de groepen 1 en 2, door observaties, of een vorm van toets of checklist.

Bestaande systemen werden/worden onder de loep genomen, geschikte observatiesystemen worden waar nodig uitgezocht en aangeschaft.

4. Ambitie: scholen bieden een gericht onderwijsaanbod voor cognitief talentvolle en hoogbegaafde leerlingen.

In 2018 is beleid geformuleerd voor het onderwijs aan meer- en hoogbegaafden. In 2019 worden een tiental talentbegeleiders opgeleid en wordt gestart met scholing voor alle teams inzake het herkennen en omgaan met meer- en hoogbegaafdheid.

5. Ambitie: scholen betrekken ouders actief bij de ontwikkeling en leerprestaties van hun leerlingen.

Het gebruik van moderne en digitale communicatiemiddelen wordt in 2018 en 2019 op vrijwel alle scholen in gebruik genomen. De informatie aan ouders wordt daarmee sterk verbeterd en zal naar verwachting tot meer betrokkenheid leiden.

6. Ambitie: er zijn geen zeer zwakke scholen meer.

Nadat enkele jaren alle scholen van Kindwijs een basisarrangement hadden is eind 2018 één van de scholen als onvoldoende beoordeeld. Inmiddels is betreffende school hard aan de slag om de noodzakelijke verbeteringen door te voeren.

7. Ambitie: leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van hun leerlingen. Ook stemmen leraren de instructie, verwerking en onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling van leerlingen.

Alle Kindwijsscholen maken gebruik van de module Integraal van ParnasSys. Met Integraal realiseert Kindwijs een systeem voor kwaliteitszorg waarin schoolanalyse, schoolontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling logisch met elkaar verbonden zijn. Het is geheel geïntegreerd in ParnasSys, zodat leeropbrengsten en procesopbrengsten realtime en in samenhang online inzichtelijk zijn. De kwaliteit wordt in beeld gebracht, de school werkt planmatig aan schoolontwikkeling en de gesprekkencyclus.

De implementatie van Integraal wordt in samenwerking met Driestar Educatief steeds verder uitgebouwd.

8. Ambitie: leraren en schoolleiders werken voortdurend aan hun professionalisering en registreren zich als zodanig in het beroepsregister voor leraren en voor schoolleiders.

Iedere directeur heeft zich geregistreerd. In 2018 hebben alle directeuren de nascholing voor de herregistratie afgerond.

9. Ambitie: scholen voeren een goed en effectief HRM-beleid. In dat verband is er voor leraren een bekwaamheidsdossier en vindt er jaarlijks minimaal één formeel beoordelings- of functioneringsgesprek plaats. Daarnaast is de kwaliteit van de begeleiding en ondersteuning van beginnende leraren verbeterd.

Hier wordt op onze scholen vorm aan gegeven middels vastgesteld IPB-beleid op alle genoemde onderdelen. In schooljaar 2016/2017 hebben de beginnende leraren deelgenomen aan de Werkplaats: startende leraren van Driestar Educatief. Het voornemen is deze vorm van begeleiding in het schooljaar 2019/2020 opnieuw uit te voeren.

10. Ambitie: schoolbesturen geven hun onderwijsopbrengsten transparant weer via het te ontwikkelen informatiesysteem 'Vensters PO' en scholen gebruiken Vensters PO voor het evalueren van de eigen opbrengsten en kwaliteit.

Van de meeste scholen staan de onderwijsopbrengsten inmiddels op 'Scholen op de kaart'.

Daarnaast worden onderwijsopbrengsten van alle scholen transparant weergegeven in Parnassys en Integraal op bestuursniveau (via de bestuursmodule). Deze uitslagen worden gebruikt voor het evalueren van de eigen opbrengsten en kwaliteit.

Bijlage: Verantwoording besteding werkdrukmiddelen

Begin 2018 heeft minister Slob bekend gemaakt dat de middelen voor het verminderen van de werkdruk eerder beschikbaar komen. Hierdoor heeft Kindwijs eerder de mogelijkheid gekregen om te investeren in het verminderen van de werkdruk.

Op iedere school is het gesprek gevoerd over de knelpunten die werknemers ervaren en de oplossingen die zij hiervoor voorzien en bepalen. Dit gesprek vond plaats in het gehele team van leraren, schoolleider en overig personeel. In het gesprek over de aanpak van de werkdruk is besproken welke maatregelen er in de school moeten worden genomen om de werkdruk te verminderen. Op basis van dit gesprek is door de directie samen met het team een bestedingsplan opgesteld voor de inzet van de extra werkdrukmiddelen in 2018/2019. Dit bestedingsplan is ter instemming voorgelegd aan de personeelsgeleding van de P-MR van de scholen. Het schoolbestuur heeft de bestedingsplannen vastgesteld.

De P-MR van de school zal na afloop van het schooljaar door de directeur geïnformeerd worden over de besteding van de extra werkdrukmiddelen (BRIN-niveau) in het voorgaande schooljaar. Over de niet-bestede middelen worden door de directeur en het bestuur in samenspraak met het team en de P-MR nadere bestedingsafspraken gemaakt conform de doelen en verwachtingen van het bestedingsplan.

De werkdrukmiddelen zijn in 2018 met ingezet voor extra onderwijzend en onderwijs ondersteunend personeel. Op een aantal scholen werd het mogelijk om ondanks de krimp van het aantal leerlingen het aantal groepen te behouden en in een enkel geval zelfs uit te breiden. De gesprekken in de teams hebben in 2018 nog niet geleid tot niet financiële maatregelen om de werkdruk te verlagen.

Besteding werkdrukmiddelen	1-1-2018 t/m
EUR Bedragen: x 1	31-12-2018
<i>Personeel</i>	€ 101.897
<i>Materieel</i>	€ 2.114
<i>Professionalisering</i>	€ -
<i>Overig</i>	€ -
Totaal	€ 104.011

3.1 Jaarrekening

3.1.1 Balans per 31 december 2018

(na resultaatbestemming)

EUR Bedragen: x 1	Ref.	31-12-2018	31-12-2017
Activa			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	2.233.712	1.960.000
Totaal van vaste activa		2.233.712	1.960.000
Vlottende activa			
Vorderingen	2	670.245	694.224
Liquide middelen	3	3.489.761	3.239.051
Totaal van vlottende activa		4.160.005	3.933.276
Totaal van activa		6.393.717	5.893.275
Passiva			
Eigen vermogen	4	4.142.728	3.669.606
Voorzieningen	5	1.205.630	1.303.014
Kortlopende schulden	6	1.045.359	920.655
Totaal van passiva		6.393.717	5.893.275

3.1.2 Staat van baten en lasten

EUR Bedragen: x 1	Ref.	2018 Realisatie	2018 Begroting	2017 Realisatie
Baten				
<i>Rijksbijdragen</i>	7	10.994.843	10.069.664	10.083.697
<i>Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden</i>	8	45.782	13.861	51.252
<i>College-, cursus-, les- en examengelden</i>				
<i>Baten werk in opdracht van derden</i>				
<i>Overige baten</i>	9	539.379	88.545	320.237
Totaal baten		11.580.004	10.172.070	10.455.186
Lasten				
<i>Personeelslasten</i>	10	8.794.677	7.903.596	8.192.934
<i>Afschrijvingen</i>	11	387.744	428.465	364.265
<i>Huisvestingslasten</i>	12	896.669	873.841	747.801
<i>Overige lasten</i>	13	1.022.966	955.518	1.008.638
Totaal lasten		11.102.056	10.161.420	10.313.639
Saldo baten en lasten		477.948	10.650	141.547
<i>Financiële baten</i>	14	323	645	551
<i>Financiële lasten</i>	15	5.149	6.095	5.754
Resultaat		473.122	5.200	136.344
Totaal resultaat		473.122	5.200	136.344

Toelichtingen

Resultaatbestemming

EUR Bedragen: x 1

Het resultaat over 2018 ad € 473.122 is als volgt verdeeld over de reserves.

Algemene reserve				282.867
Bestemmingsreserves (publiek)				
- Reserve personeel		0		
- Zorgmiddelen uit kapitaal federatie		-10.047		
- Onderhoud		0		
			-10.047	
Bestemmingsreserves (privaat)				
- Reserve schoolfonds		8.506		
- Reservefonds verenigingen		191.795		
			200.301	
				190.255
				473.122

3.1.3 Kasstroomoverzicht

		01-01-2018 t/m 01-01-2017 t/m	
EUR Bedragen: x 1		31-12-2018	31-12-2017
Ref.		Realisatie	Realisatie
Kasstroomen uit operationele activiteiten			
	<i>Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening</i>	477.948	141.547
Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat			
11	<i>Aanpassingen voor afschrijvingen</i>	387.742	364.265
	<i>Aanpassingen voor waardeveranderingen</i>		
5	<i>Toename (afname) van voorzieningen</i>	-97.384	254.504
	<i>Overige aanpassingen voor aansluiting met het bedrijfsresultaat</i>		
	Totaal van aanpassingen voor aansluiting met het bedrijfsresultaat	290.358	618.769
Veranderingen in werkkapitaal			
	<i>Afname (toename) van voorraden</i>		
2	<i>Afname (toename) van kortlopende vorderingen</i>	23.980	-122.999
6	<i>Toename (afname) van kortlopende schulden</i>	124.704	47.344
	Totaal van veranderingen in werkkapitaal	148.683	-75.654
	<i>Kasstroom uit bedrijfsoperaties</i>	916.990	684.662
14	<i>Ontvangen interest</i>	323	551
15	<i>Betaalde interest</i>	-5.149	-5.754
	Kasstroom uit operationele activiteiten	912.163	679.459
Kasstroomen uit investeringsactiviteiten			
	<i>Verwerving van immateriële vaste activa</i>		
	<i>Ontvangsten uit hoofde van vervreemding van immateriële vaste activa</i>		
1	<i>Verwerving van materiële vaste activa</i>	-671.454	-420.866
1	<i>Ontvangsten uit hoofde van vervreemding van materiële vaste activa</i>	10.000	0
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-661.454	-420.866
	<i>Toename (afname) van liquide middelen</i>	250.709	258.593

Toelichting op het kasstroomoverzicht

3.1.4 Grondslagen voor financiële verslaggeving

Grondslagen

Algemene grondslagen

De activiteiten van de Stichting voor Protestants-Christelijk Primair Onderwijs op Goeree-Overflakkee bestaan uit het verzorgen van bijzonder basisonderwijs in de gemeente Goeree-Overflakkee

Deze jaarrekening bevat de financiële gegevens over het kalenderjaar 2018. De jaarrekening over 2018 is opgesteld conform de richtlijnen van de Regeling Jaarverslaggeving onderwijs en overeenkomstig de verslaggevingsvoorschriften en bepalingen zoals weergegeven in titel 9 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Tevens is de richtlijn 660 van de Raad voor de Jaarverslaggeving gevolgd. In deze richtlijn zijn voor de sector presentatie-, waarderings- en verslaggevingsvoorschriften opgenomen.

De waardering van activa en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens kostprijsmodel.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De in de jaarrekening opgenomen bedragen luiden in hele euro's. Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. Voor zover van toepassing zijn ter vergelijking opgenomen de realisatiecijfers van het voorgaande jaar, alsmede de (goedgekeurde) begroting van het huidige jaar.

Door afronding op hele euro's kunnen in het verslag kleine verschillen worden geconstateerd.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Stichting Kindwijs handelt niet in financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Aankopen tot een bedrag van € 500 worden onmiddellijk ten laste van de exploitatie gebracht. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar van aanschaf, startend vanaf de datum van ingebruikname.

Het economisch eigendom van de schoolgebouwen berust bij de gemeente. Indien een gebouw door een school blijvend wordt verlaten, wordt het gebouw "om niet" aan de gemeente overgedragen.

De bestede subsidies in verband met de aanschaf van (materiële) vaste activa worden gepresenteerd onder de overlopende activa. Deze subsidies worden tijd-evenredig over de geschatte economische levensduur van deze activa ten gunste gebracht van de staat van baten en lasten.

Voor de kosten van periodiek en groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans.

Financiële vaste activa

De in de financiële vaste activa opgenomen effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. De waardering na eerste verwerking vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs waarbij waarde mutaties worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

Vlottende activa

De vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen. Liquide middelen die gedurende langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan van de stichting worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Eigen vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve is ter waarborging van de continuïteit van de scholen en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen de baten en de werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit ten laste van de algemene reserve gebracht. De algemene reserve wordt beschouwd als publieke middelen en is besteedbaar volgens de richtlijnen van het ministerie OCW.

Bestemmingsreserve publiek

De bestemmingsreserve kapitaal federatie is gevormd uit het uitgekeerde vermogen van de Federatief SWV voor PCPO op Goeree-Overflakkee. Bij bestuursbesluit van 13 juni 2013 hebben deze de bestemming Zorg gekregen. Uit deze reserve worden de kosten voor passend onderwijs betaald die niet uit de middelen van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs of uit de gemeentelijke subsidie Zorgbudget kunnen worden betaald.

Bestemmingsreserve privaat

De Reserve schoolfonds is met eigen middelen, d.w.z. zonder subsidie van de overheid, opgebouwd. Het voor- of nadelig saldo van de exploitatie wordt toegevoegd c.q. onttrokken aan de reserve.

De Reserve fonds vereniging stichting bestaat uit de bij de onderscheiden fusies ingebrachte eigen middelen van de verenigingen en stichtingen. De besteding van deze reserve kan uitsluitend na wederzijdse instemming van het bestuur en de betreffende adviesraad plaatsvinden.

Voorzieningen

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de desbetreffende voorziening. Tenzij anders aangegeven worden de voorzieningen opgenomen tegen de nominale waarden.

Voor de voorziening groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van de overgangsregeling zoals verwoord in de RJO artikel 4 lid 1c

Pensioenen

Stichting Kindwijs heeft voor haar werknemers een toegezegd-pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij Stichting Kindwijs. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat.

Naar de stand van ultimo december 2018 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 97,0% (bron: website www.abp.nl d.d. 26-3-2019). In 2018 had het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 104,2% moeten hebben. Eind 2027 zal het pensioenfonds een beleidsdekkingsgraad van ongeveer 128,2% moeten hebben. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten onderwijsinstellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen naast de premieverhoging per 1 januari 2018 door te voeren (bron: website www.abp.nl d.d. 26-3-2018). Stichting Kindwijs heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Stichting Kindwijs heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Uitgestelde beloningen

Op basis van Richtlijn 271 van de Raad voor de Jaarverslaggeving is een voorziening opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van toekomstige uitkeringen bij 25-jarige respectievelijk 40-jarige ambtsjubilea van personeelsleden. De voorziening Jubilea is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijf-kans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht. Per 2018 is uitgegaan van een ophoging van de pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

Duurzame inzetbaarheid

In de cao PO 2014-2015 zijn afspraken gemaakt over duurzame inzetbaarheid (hoofdstuk 8A) en is de BAPO-regeling vervallen. De hierin opgenomen afspraken betreffende de duurzame inzetbaarheid, geven medewerkers recht op een basisbudget van 40 uur. Daarnaast is vanaf 57 jaar het sparen van ouderenverlof mogelijk en is er sprake van een overgangsregeling BAPO voor medewerkers vanaf 56 jaar. Voor de opgespaarde uren van de medewerkers die afspraken hebben gemaakt over het sparen is een voorziening gevormd ter grootte van de loonkosten van deze uren.

Overige personele voorzieningen

In 2017 is een voorziening gevormd voor de transitievergoedingen en salariskosten voor de periode van 1 januari 2018 tot en met de datum van ontbinding van de arbeidsovereenkomst van een viertal medewerkers. Deze medewerkers hebben in 2018 geen arbeid meer verricht in verband met hun arbeidsongeschiktheid dan wel de afspraken in het kader van de gesloten vaststellingsovereenkomst. Het saldo van de voorziening ultimo 2018 betreft toegezegde budgetten voor reïntegratie.

Onderhoud

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde geplande onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Kortlopende schulden

Dit betreft schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar. Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen. De bestede subsidies in verband met de aanschaf van (materiële) vaste activa worden gepassiveerd onder de overlopende passiva. Deze subsidies worden tijd-evenredig over de geschatte economische levensduur van deze activa ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Grondslagen Staat van baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht het moment van ontvangst of betaling. Hierbij wordt uitgegaan dat reguliere onderwijstaken gelijkmatig over het schooljaar worden gespreid. De baten worden opgenomen voor zover ze op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's zijn opgenomen indien ze hun oorsprong hebben vóór het einde van het verslagjaar en ze vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Rijksbijdragen

De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoordeelde OCW-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten.

Geoordeelde OCW-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waarvoor nog geen activiteiten zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.

Geoordeelde OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden als de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Overige exploitatiesubsidies

Overige exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen/waarin de opbrengsten zijn gedeerd/waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Giften

Giften worden gewaardeerd tegen de reële waarde (voor zover bepaalbaar) in de staat van baten en lasten.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende immateriële- en materiële vaste activa. In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Afschrijvingstermijnen en -percentages van materiële vaste activa, specificatie

Categorie	Afschrijvings- termijn in jaren	Afschrijvingsp- centage
Gebouwen	30-40	3,33%-5%
Verbouwingen	20-25	4%-5%
Machines en installaties	15-25	4%-7%

Terreininrichtingen	20-40	2,5%-5%
Inventaris en apparatuur	5-10	10%-20%
Meubilair	15-20	5%-7%
ICT	4-6	17%-25%
Leermethoden	8-10	10%-12,5%

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het exploitatieresultaat als basis genomen. Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed en waaruit ze voortkomen. In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

3.1.5 Toelichting op de balans per 31 december 2018

1. Materiële vaste activa

Vlottende activa	31-12-2018	31-12-2017
EUR Bedragen: x 1	Realisatie	Realisatie
De specificatie is als volgt:		
Bedrijfsgebouwen	502.438	508.285
Terreinen en terreininrichtingen	58.764	32.628
Inventaris en apparatuur	1.672.510	1.419.086
Totaal materiële vaste activa	2.233.712	1.960.000

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

Boekwaarde per 1 januari	1.960.000	1.903.399
Bij: investeringen	671.454	420.866
Af: afschrijvingen	387.742	364.265
Af: desinvesteringen	10.000	0
Boekwaarde per 31 december	2.233.712	1.960.000

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 3.1.6.

Per 31 -12-2017 is onder de bedrijfsgebouwen de boekwaarde ad € 10.000,- opgenomen van het woonhuis aan de Emmastraat 22 te Oude Tonge. Deze woning is per 1 november 2018 verkocht voor een prijs van € 238.400,-.

2. Vorderingen

EUR Bedragen: x 1	31-12-2018	31-12-2017
	Realisatie	Realisatie
Vorderingen		
<i>Debiteuren</i>	0	0
<i>OCW/EZ</i>	500.691	506.716
<i>Gemeenten en GR's</i>	5.316	5.316
<i>Overige vorderingen</i>	126.130	148.872
<i>Voorziening wegens oninbaarheid vorderingen</i>	0	0
<i>Subtotaal vorderingen</i>	632.136	660.904
Overlopende activa		
<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>		
<i>Overige overlopende activa</i>	38.108	33.321
<i>Overlopende activa</i>	38.108	33.321
<i>Totaal van vorderingen</i>	670.245	694.224

3. Liquide middelen

EUR Bedragen: x 1	31-12-2018	31-12-2017
	Realisatie	Realisatie
<i>Kasmiddelen</i>	2.057	3.544
<i>Tegoeven op bankrekeningen</i>	3.487.704	3.235.507
Liquide middelen	3.489.761	3.239.051

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar.

4. Eigen vermogen

Bedragen: EUR x 1	Algemene reserve	Bestemmings-reserve publiek	Bestemmings-reserve privaat	Bestemmings-fonds privaat	Totaal eigen vermogen
Eigen vermogen, posten					
Stand per 31-12-2017					
Eigen vermogen	2.477.435	244.168	142.926	805.076	3.669.606
Verloop gedurende 2018					
Resultaat 2018	282.867	-10.047	8.506	191.795	473.122
Overige mutaties	0	0	0	0	0
Stand per 31-12-2018					
Eigen vermogen per 31-12-2018	2.760.303	234.121	151.433	996.871	4.142.728

4.1 Eigen vermogen, specificatie

Specificatie van publieke bestemmingsreserves EUR Bedragen: x 1				
Beschrijving	Eigen vermogen per 31-12-2017	Resultaat verslagperiode	Overige mutaties verslagperiode	Eigen vermogen per 31-12-2018
Reserve kapitaal federatie	235.563	-10.047	0	225.516
Reserve zorgmiddelen SWV	5.520	0	0	5.520
Herwaarderingsreserve	3.085	0	0	3.085
Totaal	244.168	-10.047	0	234.121
Specificatie van private bestemmingsreserves EUR Bedragen: x 1				
Reserve Schoolfonds	142.926	8.506	0	151.433
Totaal	142.926	8.506	0	151.433
Specificatie van private bestemmingsfondsen EUR Bedragen: x 1				
Reserve fonds vereniging stichting	805.076	191.795	0	996.871
Totaal	805.076	191.795	0	996.871

5. Voorzieningen

Bedragen: x 1	Personele voorzieningen	Voorziening voor verlies-latende contracten	Voorziening voor groot onderhoud	Overige voorzieningen	Totaal voorzieningen
Voorzieningen, posten					
Stand per 31-12-2017					
Voorzieningen	295.222		1.007.792		1.303.014
Verloop gedurende 2018					
Dotaties	31.810		372.994		404.804
Onttrekkingen	178.085		324.103		502.188
Stand per 31-12-2018					
Voorzieningen	148.947		1.056.683		1.205.630
Bedrag looptijd korter dan een jaar	11.107		488		11.595
Bedrag looptijd 1 tot en met 5 jaar	65.970		275.747		341.717
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	71.870		780.448		852.318

5.1 Voorzieningen, specificatie

Uitsplitsing personele voorzieningen, verloopoverzicht EUR 31-12-2018					
Bedragen: x 1	Sociaal beleid, reorganisatie en rechtspositioneel	Verlofsparen en sabbatical leave	Jubileumvoorziening	Overige personele voorzieningen	Totaal personele voorzieningen
Voorzieningen, posten					
Stand per 31-12-2017					
Voorzieningen		12.307	110.366	172.549	295.222
Verloop gedurende 2018					
Dotaties		12.641	15.919	3.250	31.810
Onttrekkingen		0	6.668	171.417	178.085
Stand per 31-12-2018					
Voorzieningen aan het einde van de periode		24.948	119.617	4.382	148.947
Bedrag looptijd korter dan een jaar			11.107		11.107
Bedrag looptijd 1 tot en met 5 jaar		24.948	36.640	4.382	65.970
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar			71.870		71.870

6. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
	Realisatie	Realisatie
EUR Bedragen: x 1		
<i>Crediteuren</i>	97.410	84.618
<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>	359.676	276.800
<i>Schulden ter zake van pensioenen</i>	99.387	91.211
<i>Overige schulden (kortlopend)</i>	30.364	28.981
Subtotaal kortlopende schulden	586.836	481.610
Overlopende passiva, uitsplitsing		
<i>Vooruitontvangen subsidies OCW/EZ</i>	70.306	81.086
<i>Vooruitontvangen investeringssubsidies</i>	99.128	103.762
<i>Vakantiegeld en vakantiedagen</i>	274.279	250.728
<i>Overige overlopende passiva</i>	14.811	3.469
Overlopende passiva	458.523	439.045
Totaal van kortlopende schulden	1.045.359	920.655

3.1.6 Mutatieoverzicht materiële vaste activa

Verloopoverzicht van materiële vaste activa EUR 31-12-2018
 Bedragen: x 1

Materiële vaste activa, posten

Stand per 31-12-2017

Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	814.284	53.045	3.330.048	4.197.376
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	305.998	20.416	1.910.962	2.237.376
Cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	
Materiële vaste activa per 31-12-2017	508.285	32.628	1.419.086	1.960.000

Verloop gedurende de periode

Investeringen	43.086	31.876	596.492	671.454
Desinvesteringen	45.711	8.033	575.950	629.693
Afschrijvingen	38.934	5.741	343.068	387.742
Afschrijving op desinvesteringen	35.711	8.033	575.950	619.693
Mutatie gedurende de periode	-5.847	26.135	253.424	273.712

Stand 31-12-2018

Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	811.659	76.888	3.350.590	4.239.137
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	309.221	18.124	1.678.080	2.005.425
Cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0
Materiële vaste activa per 31-12-2018	502.438	58.764	1.672.510	2.233.712

3.1.7 Toelichting op de Staat van baten en lasten

EUR Bedragen: x 1	2018 Realisatie	2018 Begroting	2017 Realisatie
7. Rijksbijdragen			
Rijksbijdragen, uitsplitsing			
<i>Rijksbijdragen OCW/EZ, uitsplitsing</i>			
<i>Rijksbijdragen OCW</i>	10.266.233	9.518.820	9.629.307
<i>Rijksbijdragen OCW/EZ</i>	10.266.233	9.518.820	9.629.307
<i>Overige subsidies OCW/EZ, uitsplitsing</i>			
<i>Overige subsidies OCW</i>	512.424	329.444	314.057
<i>Overige subsidies OCW/EZ</i>	512.424	329.444	314.057
<i>Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage SWV</i>	216.186	221.400	140.333
<i>Rijksbijdragen</i>	10.994.843	10.069.664	10.083.697
8. Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden			
Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden, uitsplitsing			
<i>Provinciale bijdragen en subsidies</i>			
<i>Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies</i>	35.218	4.277	33.174
<i>Overige overheden</i>	10.563	9.584	18.078
<i>Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden</i>	45.782	13.861	51.252
<i>Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden</i>	45.782	13.861	51.252
9. Overige baten			
Overige baten, uitsplitsing			
<i>Opbrengst verhuur</i>	55.177	52.096	53.377
<i>Detachering personeel</i>	8.550	0	0
<i>Ouderbijdragen</i>	125.068	11.230	130.817
<i>Arrangementen zorgleerlingen</i>	27.437	14.500	22.979
<i>Overige, w.o. schoolfonds</i>	106.166	10.719	113.063
<i>Bijzondere baten</i>	216.982	0	0
<i>Overige baten</i>	539.379	88.545	320.237

EUR Bedragen: x 1	2018 Realisatie	2018 Begroting	2017 Realisatie
10. Personeelslasten			
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten, uitsplitsing			
<i>Lonen en salarissen</i>	6.426.884	5.843.005	5.926.991
<i>Sociale lasten</i>	788.566	680.326	693.053
<i>Premies Vervangingsfonds</i>	176.628	113.530	115.450
<i>Premies Participatiefonds</i>	285.408	194.481	205.047
<i>Pensioenlasten</i>	842.797	776.509	791.288
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	8.520.282	7.607.851	7.731.829
Overige personele lasten, uitsplitsing			
<i>Dotaties personele voorzieningen</i>	31.810	0	216.652
<i>Lasten personeel niet in loondienst</i>	22.424	4.600	42.513
<i>Overige</i>	445.665	291.145	376.224
Overige personele lasten	499.898	295.745	635.389
Ontvangen vergoedingen uitsplitsing			
<i>Vergoedingen uit het Vervangingsfonds</i>	122.242	0	56.904
<i>Overige uitkeringen die personeelslasten verminderen</i>	103.262	0	117.381
<i>Uitkeringen die personeelslasten verminderen</i>	225.504	0	174.285
Personeelslasten	8.794.677	7.903.596	8.192.934
11. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa			
<i>Afschrijvingen op materiële vaste activa</i>	387.744	428.465	364.265
Afschrijvingen	387.744	428.465	364.265
12. Huisvestingslasten			
<i>Huurlasten</i>	26.620	25.200	25.067
<i>Verzekeringslasten</i>	831	975	492
<i>Onderhoudslasten (klein onderhoud)</i>	55.969	43.925	24.890
<i>Lasten voor energie en water</i>	159.881	171.170	165.684
<i>Schoonmaakkosten</i>	232.084	212.517	185.117
<i>Belastingen en heffingen</i>	39.799	38.960	45.474
<i>Dotatie onderhoudsvoorziening</i>	372.994	372.994	294.832
<i>Overige</i>	8.490	8.100	6.246
Huisvestingslasten	896.669	873.841	747.801
13. Overige lasten			
<i>Administratie- en beheerslasten</i>	155.793	140.040	154.231
<i>Inventaris en apparatuur</i>	11.612	7.750	19.508
<i>Leer- en hulpmiddelen</i>	563.902	514.620	514.526
<i>Overige</i>	291.659	293.108	320.374
Overige lasten	1.022.966	955.518	1.008.638
14. Financiële baten			
<i>Rentebaten en soortgelijke opbrengsten</i>	323	645	551
Financiële baten	323	645	551
15. Financiële lasten			
<i>Rentelasten en soortgelijke kosten</i>	5.149	6.095	5.754
Financiële lasten	5.149	6.095	5.754

EUR Bedragen: x 1	2018 Realisatie	2018 Begroting	2017 Realisatie
16. Honoraria accountant			
Separate specificatie kosten instellingsaccountant			
<i>Accountantshonoraria inzake het onderzoek van de jaarrekening</i>	18.755	15.600	20.407
<i>Accountantshonoraria inzake andere controleopdrachten</i>			
<i>Accountantshonoraria inzake adviesdiensten op fiscaal terrein</i>			
<i>Accountantshonoraria inzake andere niet-controlediensten</i>			
Accountantshonoraria	18.755	15.600	20.407

17. Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

Het College van Bestuur van Stichting Kindwijs heeft de jaarrekening 2018 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 25 juni 2019.

De raad van toezicht van de Stichting Kindwijs heeft de jaarrekening 2018 goedgekeurd in de vergadering van 25 juni 2019.

18. Gebeurtenissen na balansdatum

Geen.

19. Resultaatbestemming

EUR Bedragen: x 1

Het resultaat over 2018 ad € 473.122 is als volgt verdeeld over de reserves.

Algemene reserve				282.867
Bestemmingsreserves (privaat)				
- Reserve schoolfonds	8.506			
- Reservefonds verenigingen	191.795			
		200.301		
			190.255	
			473.122	

20. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen rechten, specificatie EUR Bedragen: x 1

Omschrijving	Bedrag boekjaar	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1-5 jaar	Bedrag > 5 jaar	Bedrag totaal
--------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	---------------

N.v.t.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen, specificatie EUR Bedragen: x 1

Omschrijving	Bedrag boekjaar	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1-5 jaar	Bedrag > 5 jaar	Bedrag totaal
Gemeente Goeree-Overflakkee, huurovereenkomst	25.314	25.597	102.389	0	127.987
GOM Schoonhouden BV, schoonmaakcontract voor 8 scholen	205.772	191.589	191.589	0	383.178
Groenendijk Onderwijs Administratie, personeels- en	47.927	48.168	48.168	0	96.336
Lakerveld Architecten en Ingenieurs, onderhoudsbeheer	40.987	41.806	167.226	0	209.032
IC Automatisering, beheer en onderhoud netwerk	39.171	26.825		0	26.825

21. WNT Verantwoording 2018 Stichting Kindwijs

21.1 Algemeen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Kindwijs. Het voor Stichting Kindwijs toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 133.000,-, bezoldigingsklasse C Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

EUR Bedragen: x 1	01-01-2018 t/m 31-12-2018
Complexiteitspunten	
<i>Complexiteitspunten gemiddelde totale baten</i>	4
<i>Complexiteitspunten gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten</i>	2
<i>Complexiteitspunten gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren</i>	1
<i>Totaal aantal complexiteitspunten</i>	<u>7</u>
<i>Bezoldigingsklasse</i>	C
<i>Bezoldigingsmaximum</i>	133.000
<i>Afwijkende bezoldigingsklasse</i>	n.v.t.
<i>Afwijkend bezoldigingsmaximum</i>	n.v.t.

21.2 Tabel 1a. Leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking, specificatie EUR Bedragen: x 1

Voorletters	J.S.	
Achternaam	Nagtegaal	
Functiegegevens	Bestuurder	
Aanvang functie	1-jan	
Einde functie	31-dec	
Taakomvang (fte)	1,00	
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	91.502	
Beloning betaalbaar op termijn	14.991	
Subtotaal bezoldiging	<u>106.493</u>	
Individueel WNT-maximum	133.000	
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	<u>0</u>	
Totale bezoldiging	<u>106.493</u>	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Directeur	Bestuurder
Aanvang functievervulling in 2017	1-jan	24-jan
Einde functievervulling in 2017	24-jan	31-dec
Deeltijdfactor 2017 (fte)	1,00	1,00
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	5.784	82.178
Beloning betaalbaar op termijn	897	12.748
Subtotaal bezoldiging	<u>6.681</u>	<u>94.926</u>
Individueel WNT-maximum	8.482	120.518
Totale bezoldiging in vorig verslagjaar	<u>6.681</u>	<u>94.926</u>

21.3 Tabel 1d. Topfunctionarissen met een bezodiging van € 1.700 of minder

Naam Topfunctionaris	Functie
J.J. de Geus	Voorzitter Raad van Toezicht
J.L. den Dikken	Lid van de Raad van Toezicht
P.C. Klink	Lid van de Raad van Toezicht
P.J. van den Hil	Lid van de Raad van Toezicht
W.G.A. Driesse	Lid van de Raad van Toezicht
E.S.P. van Kranenburg	Lid van de Raad van Toezicht
W. van der Welle	Lid van de Raad van Toezicht

21.4. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezodiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen

3.1.8 Verbonden partijen

Model E Verbonden Partijen

Verbonden partij, meerderderheidsdeelneming EUR Bedragen: x 1

Er zijn geen verbonden partijen waarin de Stichting Kindwijs een meerderheidsbelang heeft.

Verbonden partij, minderheidsdeelneming

Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Contractonde rwijs	Contractonde rzoek	Onroerende zaken	Overige	Deelnameper centage
Stg. SWV Passend PO Goeree-Overflakkee	Stichting	Oude Tonge	Nee	Nee	Nee	Ja	0%

Verbonden partij met belang in bevoegd gezag

Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Contractonde rwijs	Contractonde rzoek	Onroerende zaken	Overige	Deelnameper centage
Vereniging tot Stichting en Instandhouding van Scholen met de Bijbel te Dirksland	Vereniging	Dirksland	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging tot Stichting en Instandhouding van Scholen met de Bijbel op het Havenhoofd te Goedereede	Vereniging	Goedereede	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Stichting voor Protestants Christelijk Primair Onderwijs Het Kompas te Stellendam	Stichting	Stellendam	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging voor Protestants-Christelijk Basisonderwijs Goeree-Overflakkee	Vereniging	Middelharnis	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs op Gereformeerde Grondslag te Stad aan het Haringvliet en Den Bommel	Vereniging	Stad aan het Haringvliet	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging voor de bevordering van Christelijk Schoolonderwijs op Gereformeerde Grondslag	Vereniging	Oude Tonge	Nee	Nee	Ja	Ja	0%
Vereniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs te Sommelsdijk	Vereniging	Sommelsdijk	Nee	Nee	Nee	Ja	0%

Verbonden partij met belang in bevoegd gezag

Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Contractonde rwijs	Contractonde rzoek	Onroerende zaken	Overige	Deelnameper centage
Vereniging van Christelijke Scholen voor Basisonderwijs op Gereformeerde Grondslag te Middelharnis	Vereniging	Middelharnis	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging tot Stichting en Instandhouding van School met de Bijbel 'De Regenboog' te Melissant	Vereniging	Melissant	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs op Gereformeerde Grondslag te Herkingen	Vereniging	Herkingen	Nee	Nee	Nee	Ja	0%
Vereniging voor Protestants Christelijk Basisonderwijs op Gereformeerde Grondslag te Nieuwe-Tonge	Vereniging	Nieuwe Tonge	Nee	Nee	Nee	Ja	0%

Toelichtingen

De onder 'Verbonden partij met belang in bevoegd gezag' genoemde verenigingen en stichting fungeren als adviesraad voor de onderscheiden scholen en hebben medezeggenschap over de besteding van het door hen bij de diverse fusies ingebracht verenigingskapitaal. Daarnaast hebben zij het recht leden van de raad van toezicht voor te dragen.

3.1.9 Verantwoording subsidies

Model G Verantwoording subsidies

G1 Subsidies zonder verrekeningsclausule, beknopt

Volgnr	Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Prestatie afgerond?
1	Lerarenbeurs	852541-1	20-9-2017	Ja
2	Lerarenbeurs	852172-1	20-9-2017	Ja
3	Lerarenbeurs	852212-1	20-9-2017	Ja

G1 Subsidies zonder verrekeningsclausule, uitgebreid EUR Bedragen: x 1

Volgnr	Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Lasten t/m vorig verslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Vrijval niet besteed in verslagjaar	Stand ultimo verslagjaar	Prestatie afgerond?
1	Subsidie vrijroosteren leraren 2017-2019	VRL17024	30-10-2017	€ 286.468	€ 59.681	€ 3.225	€ 56.456	€ 143.234	€ 145.064	€ -	€ 54.626	Nee
Totaal				€ 286.468	€ 59.681	€ 3.225	€ 56.456	€ 143.234	€ 145.064	€ -	€ 54.626	

G2A Subsidies met verrekeningsclausule, aflopend EUR Bedragen: x 1

Volgnr	Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Lasten t/m vorig verslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Te verrekenen ultimo verslagjaar
Geen										

Geen

Totaal

G2B Subsidies met verrekeningsclausule, doorlopend EUR Bedragen: x 1

Volgnr	Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Lasten t/m vorig verslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Stand ultimo verslagjaar	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
Geen											

Geen

Totaal

3.1.10. Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

W.G.

J.S. Nagtegaal

25 juni 2019

J.J. de Geus

25 juni 2019

W.G.

P.C. Klink

25 juni 2019

W.G.

P.J. van den Hil

25 juni 2019

W.G.A. Driesse

25 juni 2019

W.G.

E. van Kranenburg

25 juni 2019

W.G.

J.L. den Dikken

25 juni 2019

W.G.

W. van der Welle

25 juni 2019

3.2 Overige gegevens

Toelichting op de jaarrekening, overige gegevens

3.2.1 Statutaire bepalingen

In de statuten van de Stichting Kindwijs zijn geen bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het resultaat

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: De raad van toezicht en het college van bestuur van Stichting voor Protestants Christelijk Primair Onderwijs op Goeree-Overflakkee, gevestigd te Middelharnis

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting voor Protestants Christelijk Primair Onderwijs op Goeree-Overflakkee te Middelharnis, gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs Goeree-Overflakkee op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- (1) de balans per 31 december 2018;
- (2) de staat van baten en lasten over 2018; en
- (3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs Goeree-Overflakkee, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controlewerkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van de toezichthouder;
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2 Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en

omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijnhet in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 26 juni 2019

DRV Accountants & Adviseurs

w.g. drs. J.J. Driessen RA